

(Pinxit: Julius Madarász.)

K Ó C S A G

Laptulajdonos főszerkesztő: Dr. szalóki Navratil Dezső
Társszerkesztő: Dr. Greschik Jenő

**A „KÓCSAG“ szerkesztősége és kiadóhivatala:
Budapest I, Budakeszi-út 63.**

Laptulajdonos főszerkesztő: *dr. Szalóki Navratil Dezső* egyet. magántanár. Társszerkesztő: *dr. Greschik Jenő*, Budapest 80, Magyar Nemzeti Múzeum Állattára. Előfizetési ára: Magyarországon évi 4 pengő, külföldön évi 6 pengő.

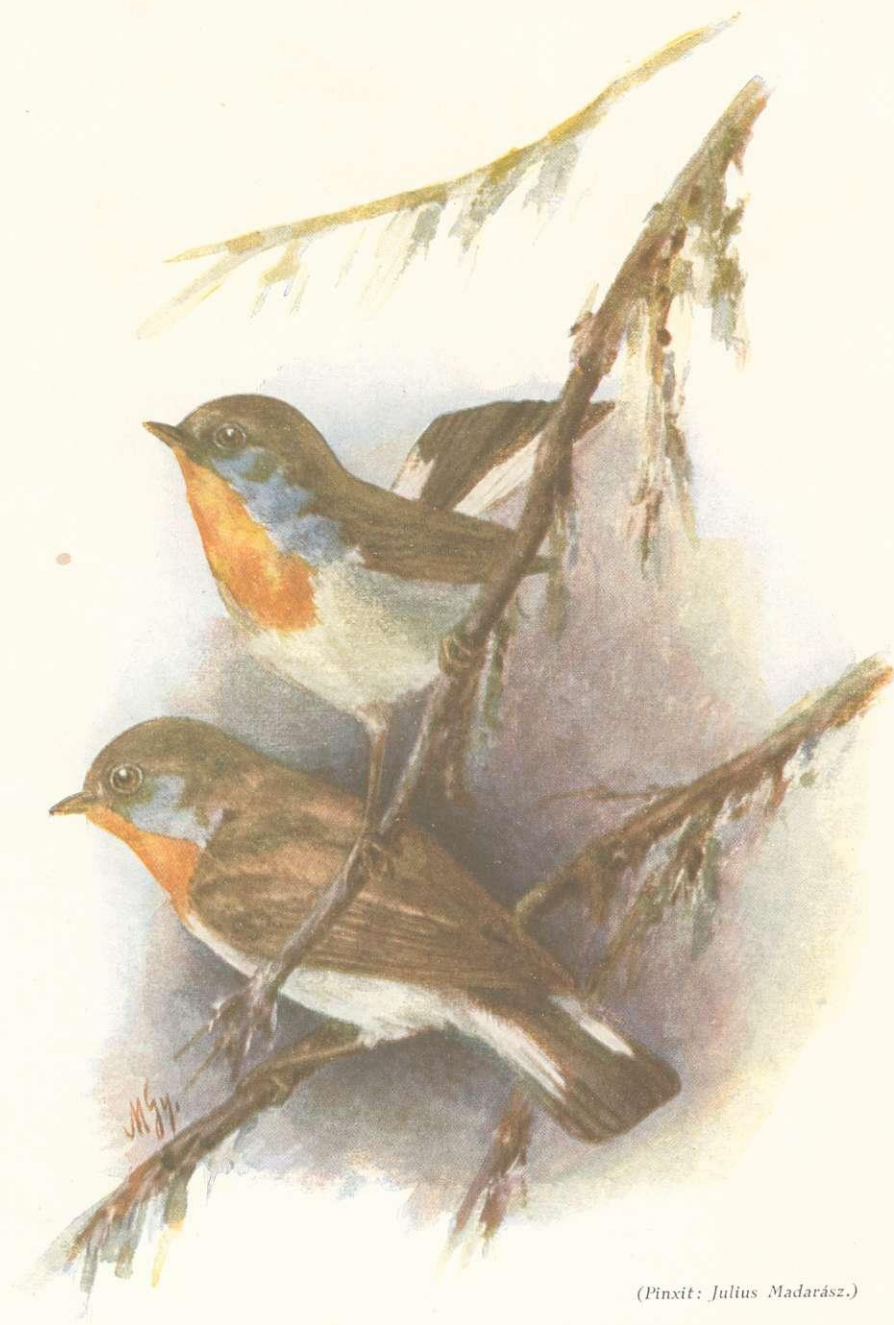
Owner and chief-editor: *Dr. Desiderius Navratil de Szalók*, lecturer at the University. Budapest I, Budakeszi-út 63. Co-editor: *Dr. Eugene Greschik*, Budapest 80, Hungarian National Museum. Subscription 6 P yearly. Subscriptions accepted at the office: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Inhaber und Hauptredakteur: Privatdozent *Dr. Desider Navratil von Szalók*, Budapest I, Budakeszi-út 63. Mitredakteur *Dr. Eugen Greschik*, Budapest 80, Ungarisches National Museum. Bezugspreis P 6— jährlich. Zu beziehen durch den Verlag: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Possessore del giornale e redattore principale: libero docente d'Università *Dottor Desiderio Navratil di Szalók*, Budapest I, Budakeszi-út 63. Redattore associato: *Dottor Eugenio Greschik*, Budapest 80, Museo Nazionale Ungherese. Abbonamento annuale P 6—. Ordinamento all'amministrazione: Budapest I, Budakeszi-út 63.

Propriétaire et rédacteur en chef: *le docteur Didier Navratil de Szalók*, professeur agrégé, Budapest I, Budakeszi-út 63. Rédacteur associé: *le docteur Eugène Greschik*, Budapest 80, Musée Nat. Hongrois. Abonnement P. 6—. pour un an. Souscription par l'administration: Budapest I, Budakeszi-út 63.

(Pinxit: Julius Madarász.)

Muscicapa parva parva Bechst.

K Ó C S A G

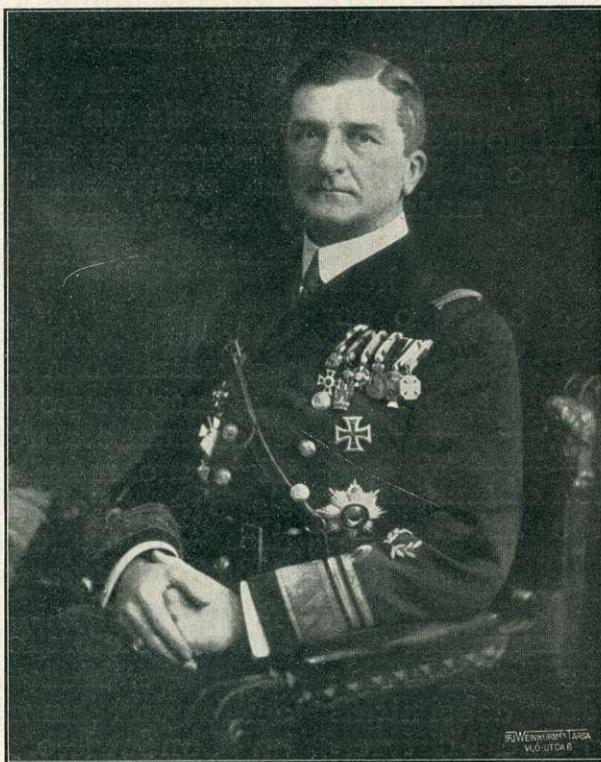
MADÁRTANI ÉS MADÁRVÉDELMI ÉVNEGYEDES KÉPES FOLYÓIRAT
A MAGYAR ORNITHOLOGUSOK SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A TISZÁNTÚLI MADÁRVÉDELMI EGYESÜLETNEK
HIVATALOS KOZLÖNYE

*Quarterly Periodical for the Study and Protection of Birds.
Official Organ of the Association of the Hungarian Ornithologists,
and the Society for the Bird-Protection in East-Hungary.*

*Vierteljährliche Zeitschrift für Vogelkunde und Vogelschutz.
Organ des Bundes der Ungarischen Ornithologen und des
Vogelschutzvereins für Jenseits der Tisza.*

*Rivista trimestrale per lo studio e la protezione degli uccelli.
Organo Uffic. della Associazione degli Ornith. Ungheresi e dell
Società per la protezione degli uccelli nell'Ungheria Orientale.*

*Bulletin trimestriel pour l'Étude et la Protection des Oiseaux.
Periodique officielle de la Ligue des Ornith. Hongrois, et de la
Société pour la Protection des Oiseaux en Hongrie Orientale.*

AZ EZERÉVES hős és lovagias magyar nemzet önszántán kívül martír miniszter-elnöke gróf Tisza István tiltakozása ellenére, — hisz csak veszthetett — belekényszerített a világháború örvényébe. Az örvény fölötté összecsapott, amikor hős hadseregével együtt országa nagy részét is elvesztette.

A magyarok Istene a válságos időkben mindig adott a nemzetnek egy vezető férfiút. Ez alkalommal vitéz nagybányai Horthy Miklós személyében találta meg a magyar nemzet azt, akit országa élére kormányzóul állított.

Horthy Miklós tengernagy a „Novara“ hős parancsnoka maroknyi fegyveres erejével, mely még a belső rend fenntartására is alig elég, rendet teremtett és tart fenn.

E rend következménye, hogy a magyar ornithologia is pislogó mécsesét újra lágralobbanthatta, amely fennen hirdeti, hogy a magyar tudomány továbbra is régi fényében ragyog.

THE thousand year old, brave Hungarian nation was forced into the vortex of the world war in spite of the energetic objection of Count Stephan Tisza, her martyr Prime Minister. The whirlpool engulfed her after she lost her army and the greater part of her country.

In critical times God has always given the Hungarians a leading personality. This time the Hungarians found their leader in the person of Nicholas Horthy de Nagybánya, whom they made Regent.

Nicholas Horthy, Admiral, the hero of the »Novara« restored order to the country and maintains it with a mere handful of armed forces.

This order has revived the flickering light of Hungarian Ornithology, thus proclaiming the restoration of Hungarian Science to its former important position.

DIE tausendjährige, heldenmütige und ritterliche ungarische Nation wurde ungewollt — konnte sie doch dabei nichts gewinnen — trotz Protest ihres Märtyrer-Ministerpräsidenten Graf Stephan Tisza, in den Strudel des Weltkrieges hineingedrängt. Die Wellen schlugen über ihrem Haupte zusammen, als sie mit ihrer tapferen Armee auch den grösseren Teil ihres Landes verlor.

Die über Ungarn waltende Vorsehung schenkte in kritischen Zeiten der Nation stets einen Führer. Diesmal stellte die ungarische Nation Nikolaus von Horthy

de Nagybánya als Reichsverweser an die Spitze des Landes.

Admiral Nikolaus von Horthy, der heldenhafte Kommandant der »Novara« schuf und erhält Ordnung mit einer kleinen bewaffneten Macht, die selbst zur Erhaltung der inneren Ordnung kaum genügt.

Dieser Ordnung ist es zu danken, dass auch die ungarische Ornithologie, seit längerer Zeit siechend, wieder neue Blüten treibt, als Beweis, dass die ungarische Wissenschaft auch weiter in ihrem alten Glanze strahlt.

LA MILLENARIA e cavalleresca Nazione magiara non per sua libera volontà e nonostante la protesta del Conte Stefano Tisza suo martire Presidente del Consiglio — poichè non aveva che da perdere — fu costretta a gettarsi nel vortice della conflagrazione mondiale. Ed in questo vortice essa perdetto assieme al suo eroico esercito anche gran parte del suo paese. Nelle epoche critiche il Dio dei Magiari sempre ha dato alla Nazione un Condottiero. In quest'occasione la Nazione ha trovato nella persona del valoroso Nicolò Horthy di Nagybánya colui che è stato messo a capo del paese in qualità di Reggente. L'ammiraglio Nicolò Horthy, l'eroico comandante del »Novara«, con un pugno di uomini, appena sufficiente per mantenere l'ordine interno, ha ristabilito e mantiene l'ordine. Una delle conseguenze di quest'ordine è che anche l'ornitologia magiara ha

potuto avvampare il suo lumicino guizzante, il quale proclama ad alta voce che la scienza magiara continua a splendere nella sua antica luce.

L'HÉROIQUE et chevaleresque nation hongroise au passé millénaire a été précipitée dans l'abîme de la guerre mondiale contre sa volonté et malgré la protestation du comte Étienne Tisza, son premier ministre martyr, dans une guerre où elle ne pouvait que perdre. Le tourbillon s'est renfermé sur elle et avec son héroïque armée elle a perdu une grande partie de son territoire.

Dans les temps de crise, le Dieux des

Hongrois a toujours donné à la nation un homme pour la diriger. Cette fois-ci, c'est en la personne du vaillant Nicolas Horthy de Nagybánya que la nation hongroise a trouvé celui qu'elle a mis à sa tête comme Régent du pays.

Avec une poignée d'homme à peine suffisante pour maintenir l'ordre à l'intérieur, l'Amiral Nicolas Horthy de Nagybánya, l'héroïque commandant de la Novara a cependant réussi à rétablir l'ordre et le maintient encore.

C'est grâce à cet ordre que la flamme vacillante de l'ornithologie hongroise a pu se ranimer pour proclamer bien haut que la science hongroise continue à briller de son ancien éclat.

AZ ORNITHOLOGIA ÉS A VADÁSZAT

EPILLANATBAN nem tudnám hirtelen eldönteni, hogy egyáltalában létezik-e még egy olyan nemes szenvedély, egy olyan ideget és lelket edző sport, mely egy általánosan ismert, szép tudománnyal olyan szerves kapcsolatban volna, mint a vadászat gyönyörű sportja az ornithológiával? Ha a vadászt a maga erkölcsi mivoltában látom, szinte lehetetlennek tűnik fel előttem, hogy egy tanult, vérbeli, igaz vadász egyúttal ne legyen ornithologus is! Tagadhatatlan, hogy a sport összes fajtái között legférfiasabb, legnemesebb, legizgatóbb, de egyben a legveszedelmesebb is, a szó legnemesebb értelmében vett vadászat.

Vagy nem a legnemesebb szenvedélyek superlativusa-e fegyverrel a kézben irdatlan ösrengetegeken napokon át üzni a vadat, októberi lombhullásban szerelemittas böggő bikára cserkészni, vagy csöndes májusi alkonyatban szerelmi légyottra csalni a karcsú özbakot?

Az igazi vadász alatt, aki ott »ül hosszú, méla lesben s vár felajzott újra gyors vadat,« pillanatra sem szabad peccenyevadászt értenünk. Aki magát vadásznak meri nevezni, annak tisztában kell lennie az állatélet legrejtettebb megnyilvánulásával is, tudnia kell vadjainak szokásait, életmódját, hangját, nyomait, titkos utait. A biztos eredményt csak ezeknek ismerete hozhatja meg.

Ha hirtelenében végiggondolom azt a hosszú névsort, amely a vadászható állatokból kerül ki, minden túlzás nélkül állíthatom, hogy azoknak bőséges 80%-át a madárvilág adja, ott pedig, ahol szálerdők, hegyek és völgyek tarka változatossága hiányzik, ennél is jóval több.

És aztán melyik vadász nem élte át, legalább képzeletben, a dürgő fajdkakas fáradságos vadászatának minden gyönyörűségét és keserűségét, hány idült köszvény hozza vissza emlékünke únosúntalan, havasokon töltött, soha megvirradni nem

akaró, áprilisi éjszakák fagyasztó csöndjét s ti várva-várt szalonkalesek hány embert ajándékoztatok meg egy jóra való hüléssel, aki a márciusi nap melegét kelletténél többre becsülte?

Vadkacsahúzások, libalesek, sárszalonnák, fűrjészesek és ti többiek hova lettetek, hol vagytok? Valamikor várt az ember, epedt utánatok, valami édes kielégülést hoztatok magatokkal, de most... most valahogyan másokká vedlettetek, mint maguk az emberek is!

Még emlékszem a nagy ecsedi láp maradványaira! Egy augusztusvégi szürkületben alkalmas helyen nem tudtam mihez kezdek, pedig csak egy kenderáztató tó szélén állottam nyakigérő nád és sás között. Egyesével jöttek a sárszalonnák s a megzurbolt pocsolyában 3–4 lépésre szállottak le előttem; a gyorsröptű cigánykacsák szintén egyesével érkeztek s olyan közel vágódtak a vízre, hogy néha a latyakos víz arcomba fröccsent; a fütyülő cankók 40-es csoportokban jöttek, gyönyörű, messzehallható fuvolahanggal verve fel a környék csendjét, melyet csak a százsámra érkező bakcsók éktelen »krau«-ja tört meg. Aztán jöttek hármasával-négyesével a tökerucák, kisebb-nagyobb foltokban az összekeveredett pergő és böjti rucák s ebbe a chaotikus zürzavarba egész harmonikusan illett bele a magasan kóválygó bíborgémek recsegésszerű hangja.

Istenem! micsoda feledhetetlen esték voltak!

Nem százakra, talán ezrekre mehetett a száma azoknak, amiket előttem úszni, bukdosni, a káka közt bujkálni, a parton tömegével össze-vissza nyargalódzni, fölöttem meg jönni, menni, surranni, gomolyogni láttam csupán egyetlen estén! És én ott állottam, anélkül, hogy eszembe jutott volna, hogy a fegyver vállamon van, ott állottam s beteltem ennek a sürgés-forgásnak isteni élvezetével, bőségesen elég volt, ha számbavehettem, úgyszólván analizálhattam a körülöttem nyüzsgő tömeget, mely tudomást sem akart venni jelenlétemről.

Ezek a boldog idők, azt hiszem, elmúltak, eltűntek végérvényesen!

Az ember maga az, aki kivetkőztette képéből a földet. Mindenkori földéhsége nem szenvedhette a hasznavehetetlen területeket, lecsapolt, levezetett, eltüntetett minden vizet, ahol erre a lehetőség csak megvolt.

Hány száz és százezer szárnyas, vízimadár létfeltétele szűnt meg ezzel, azzal nem törődött senki! És ez a tarka társaság, amelyet eddig a magunkénak nevezhattünk, így oszlott fel, ... elvonultak, ... szétszóródtak, ... eltűntek, ... voltak, ... és nincsenek...! Ez volt a sorsa a gödényeknek, ez a darunak, melyeket nyomon fog követni a nagy és a kis kócsag, a kanalas gém, az ibisz, a kárókatona, ... és jönni fog utánuk még egy egész sereg más...!

* * *

A madárság mindig és csaknem mindenütt túlnyomó tárgyát képezte a vadászatnak, de nemcsak a vadászatnak. Vannak nagy területek, hol a madarak a lakosság részére existenciát jelentettek s jelentenek ma is.

Ott vannak Svaerholt, Syltefjord híres madárhegyei, Skjaergeard, Vadsö, Kvalö, Fuglö vad szigetei, kisebbméretű madárcoloniáikkal, vagy Kobberdal környékén az alacsony halomszigetek, hol a dunnakacsa pelyheinek és tojásainak kihasználására valóságos gazdaságok — Aedersholm — létesültek.

Az arctikus tájak gyér lakosságának létfeltétele két factorhoz van kötve, a halakhoz és a madarakhoz. Ezek után él, ezek jelentik nekik azt, ami nekünk a barom-tenyésztés és földművelés. Ha tehát okszerűen akar gazdálkodni, ismernie kell a részére fontos madárfajoknak ételszokásait, tudnia kell mikor érkeznek, hol telepednek meg, hol, mikor és milyen körülmények között szaporodnak, ismernie kell tojásaik számát stb. És tudják is! Nincs az a szakember, ki e madarak biológiáját jobban ismerné, mint ez egyszerű emberek.

(A mi hazánkban egyetlen madárfaj sem jön elő olyan tömegekben, hogy az, mint bevételi forrás számbavehető volna a lakosság létfeltétele szempontjából. Ha tóvidékeinken a szárcsa, a vöcsök, a gémek és a bicic tojásaikkal pótolják is részben a tyúkok hiányát, ez jelenthet bizonyos megtakarítást egy-egy szegényes halászember egyszerű háztartásában, de méreteinél fogva semmit többet!)

Fentiekből látjuk, hogy ott a madarak a vadászatot csaknem kizárólag mint élelmi cikk, tehát, mint hús és tojás érdeklik. A kiszedett tollakkal való kereskedés csak a dunnalúdnál s csak másodsorban jöhet számításba s hogy Dél-Amerika indiánjai az apró kolibrik millióit küldik évente szanaszét a nagy világba, az is közismert dolog.

Ám a vadász szerepe ezzel még nem ért véget! A vadászokra ennél egy sokkal szebb hivatás, mondhatjuk kötelesség is háramlik és ez nem több és nem kevesebb, mint egy ország, vagy bizonyos kisebb-nagyobb területek állatfajainak fegyverrel való megszerzése múzeumaink, gyűjteményeink számára.

Szükségtelen hivatkoznom rá, hiszen minden vadással megtörtént már életében, hogy kirándulásai alkalmával olyan madarakat is látott, melyek előtte teljesen ismeretlenek voltak. Egy ilyen elszalasztott alkalom, ki tudja milyen természeti ritkaságoctól fosztotta meg gyűjteményeinket!

Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy a többek között a Marmaronetta angustirostris, Eunetta falcata, Netta rufina, Anser leucopsis, Anser ruficollis, Alca torda, Numenius tenuirostris, Pterocles exustus, Cursorius gallicus, Procellaria haesitata, Buteo ferox, Nyctea nivea, Surnia nisoria, Parus cyanus, Turdus Naumanni, Melanocorypha sibirica, stb. mind a vadászok révén kerültek bele Magyarország avifaunájába!

A vadász azzal, hogy a madaraknak több figyelmet szentel, folyton növeli saját tudását is és pedig szinte észrevétlenül. Egy ritkán előforduló, vagy még inkább egy előtte ismeretlen madárfaj birtokában utánanézés a rendelkezésére álló irodalomban, szakmunkákban; megfigyeléseit egyezteteti s így tudását, ismereteit észrevétlenül folyton bővíti.

* * *

A madarak pompás színeikkel, énekükkel, mindenek fölött azonban rendkívüli mozgékonyaságukkal az állatvilág legfeltűnőbb részét képezik s mint ilyenek többé-kevésbé minden ember figyelmét magukra vonják.

Ki ne gyönyörködne a bogáncsok bolyhos termését tépegető tengeliccsoport ügyeskedésében, a kékcsóka tropikus színeiben, a fülemile felséges énekében, vagy a havasi fecskék hihetetlenül gyors íveléseiben? Ki ne várná vissza a krugató darvakat, vagy régi fészükre megtérni megszokott fecske vagy gólyapárt? Hogy a magyarság életében a madarak mindig élénk szerepet játszottak, legjobban

igazolja az, hogy nincs is tán olyan közismert alakja a madárvilágnak, melyet népköltészetünk meg ne említene.

Fülemile, pacsirta, gerle, fecske, gólya, daru, fürj, rigó stb. mindmegannyi szereplői e költeményeknek, mint a szeretet, ragaszkodás, hűség, büszkeség stb. típusai.

Ami pedig a vadászatot illeti, ebben azoknak, kik az erdőt és mezőt nem szokták behúnyt szemekkel járni, sokkal több hangulat, aránytalanul több költészet rejlik.

»Itt vannak«, halljuk tavasszal s alig várjuk, hogy állásainkban lehessünk. A nedves, párás, hűvös levegőben várakozásteljesen támaszkodunk egy bemohosodott fatörzsnek s türelmetlenül várjuk, míg nyugaton az ég aljának sárgás pereme is elsötétedik. Közben elhallgat a vörösbegy jelentéktelen cincorgása, a fekete rigó melankólikus szerelmi szózata is mind halkabbá válik a fasudarakban s már csak az erdei fülesbagoly halk huhogását hozza felénk a hűvös tavaszi fuvalom, valahonnan egy sűrű ciheres irányából. Egy betévedt éji bogár dongva csetlik-botlik a bokrok ágai között, míg a téli rejtekéből előbújt éji pille boldogan himbálja magát a Pulmonaria nektárt kínáló piros-kék kelyhein. Aztán egy pillanatra halotti csönd támad.

Megfeszített érzékekkel hallgatsz bele az élettelennek látszó, néma mindenségbe és szíved egyszerre nagyot dobban ... Egy halk pisszentés ...! Arcodhoz repül a fegyver s egy tompa dörej zúg végig a völgykatlan felett. Eloszlik a füst s te pár lépésnyire boldogan és dobogó szívvel hajolsz le, hogy felemelj egy szívet, mely többé már nem dobog. Vége egy hosszú vándorútnak, vége annyi boldog sejtésnek, mely ellenállhatatlanul hajszolta észak felé!

És míg ott állsz kezedben kihült zsákmányoddal, addig boldogság és halál fölött ellenállhatatlanul győztesként vonul tova az ébredés.

* * *

Ott azt a kiugró sziklaorrot a meredek oldalán, azt kell megközelítem. Ott, azon szokta magát kipihenni, ha rablóútjáról visszatér, itt látja naponként az erdőpásztor s neki nem érdeke, hogy hazudjon. Az út megtart 3 órát; sötétben kell indulnom, különben későn érkezem. Ős bükkösben visz utam, folyton hegynek fel. A levegő egyre élesebb, a pirkadó nappal szél kerekedik s sűrű esőben ontja a még fennmaradt faleveleket. A magas levéltakaróban nehéz a járás. Köröskörül semmi nesz, a csend ijesztő, akárcsak egy ravatal körül.

Egy tuskó oldalából egy Hieracium nyúlik elő, mintha dacolni akarna az elmúlással, pedig sárga virága, levele, szára, mindene sárga, mint maga a halál. Valahol messze egy fekete harkály sír s bánatos hangját messze viszi magával a tetők fenyveseiből alásíró fagyos szél.

Körülöttem semmi élet! sem bogár, sem lepke, sem madár! Ebben a hatalmas kriptában csupán magam vagyok élő. Az erdő szélén túl egy süppedékes tisztás van; a vékony hórétegnek beillő vastag dérben ezüstösen csillog a Veratrum és Carduus élettelen kórótömege. Azon túl már csak fenyő van. Még egy órai út áll előttem. A fenyő között moha borítja a földet, de mégis csak könnyebben haladok itt. Egyszerre csak a szikla előtt állok. Egy mély völgyű kiszáradt patakon kell átvergődnöm s aztán fel a hegyoldalra. Ágról-ágba kapaszkodva vonszolom magam tovább, mert itt már 2 ujjnyi hó takar mindent! Lábam nyomán kögörgeteg

indul útnak, felriasztva egy fenyőcinkét, amely elibém telepszik s gondtalanul kezdi bontogatni egy Dipsacus megszáradt fésűjét.

10 perc múlva a szikla alatt állok, mely 25 méterre fölöttem, mint egy megkövült hatalmas mutatóujj, nyúlik a völgy felé. Alatta és kissé oldalt helyezkedek el, 2 boróka és egy csenevész fenyő oltalma alatt.

Eltelik 1 óra, eltelik még egy fél és semmi jele az életnek. Nyomasztóan hat lelkemre az a leírhatatlan csend, az a túlvilági mély nyugalom, mely e környékre ráfeküdt. Néma itt minden, nincs egy élő lélek, a patak csobogása is megszűnt, még a szél is elült. Türelmemnek vége szakad, felállok rejtekemben s e pillanatban egy nagy fekete árnyék siklik végig előttem a havon. Felnézek s e pillanatban akar beszállani az én várva-várt madaram, pontosan a jelzett helyre, de észrevesz s szárnyait be sem csukva, egyet lódít magán s a következő pillanatban méltóság-
teljesen úszik el fölöttem. Hatalmas dörgés visszhangzik mindenfelé s az én madaram szállingozó pelyhei között egy hirtelen fordulattal újra a szikla felé igyekszik s második lövésemet minden jelzés nélkül hagyva, folyton hanyatló repüléssel a patak fejénél a gyér fenyők között eltűnik.

»Negyedóra múlva rátalálok; ott fekszik kiterített szárnyakkal egy hómező szélén, haláltusájában már csak pihegve a havasok madárkirálya, a gyönyörű szirti sas. Szívárgó vére havasi rózsákat fest az érintetlen hóra, hatalmas lábain kínos vonaglászalad még egyszer végig, farkát megrázza s megtört hatalma végső tudatában haragosan borzolja fel nyak- és fejtollait.«

S míg a fagyos csend közepette egy aludni tért, egy meghalt havasrész közepén állva, pillanatra elfog a múlandóság szomorú gondolata, a halál kérlelhetetlen szigora, felborzolt tollai szépen újra lesímulnak s szemhéjai észrevétlenül lecsukódnak, hogy eltakarják azt a már megtört két ragyogó szemet, melyekből éppen most tűnt el az élet utolsó szikrája is!

Vadásztestvéreim! ne lássatok a fegyverben csupán gyilkoló szerszámot, inkább egy megbízható jó barátot, aki szükség esetén segíségekre van, aki férfias szórakozástok közepette jóleső kielégülést nyújt s akinek társaságában annyi feledhetetlen kedves, sokszor tréfás órát éltek át! Egy jó barát, aki annyi káros szenvedélytől tart vissza, aki elkísér erdön és mezőn, akit öledben melengetsz ringó csolnakodon s aki veled együtt ott didereg az égbenyúló havasok úttalan sziklatengerében! Egy barát, aki megadja azt, ami után vágyódsz, aki önszántából soha meg nem csal, aki szívedbe lopja lápok és erdők váltakozó hangulatát s gyopáros szirtek örökéletű poézisét!

És itt Téged idézlek tanunak, kinek frissen hantolt sírján még virág sem fakadhatott, halhatatlan vadászköltőnk Bársony István!

Mi volt a te rövid életed más, mint egy templomjárás, a te, a mi templomunkban, a gyönyörűséges nagy természetben! Magad mondád, hogy mindig a magányt kerested, talán azért, hogy távol az élet lármájától, egyedül lehess ideáloddal, a felséges természettel. Volt-e csupán egy kicsiny rejteke is a természetnek, melynek titkait ne ismerted volna? A júliusi forróságban izzó rónaság, az alföldek suhogó nádtengerei, az őserdők vadászkiáltástól fölvert enyhetadó csöndje s a felhők fölibe nyúló szirtek mind a te oltáraid valának! Isteni boldogságot nyújtott neked csak egy arasznyi világ szemlélete is. Azért szíved leginkább vonzott mégis a lápok és zizegő nádasok misztikus világa után s mikor ott feküdtél sikló csolnakod

fenekén, túlradó boldogsággal gyönyörködtél a szitakötő táncában, ott valahol a mosorini mocsarak mélyén, ahol a szél kiáltó szava nyilalt végig a messzeségen...! Milyen örök igazság van megállapításaidban!

Az örvösgalamb bűgásában láttad és hallottad a legtöbb kérést, esdeklést és szerelmet, a kócsagot a suhogó nádasok szeretőjévé avattad s a nagy kakas dürgésében az erdő poézisének zenitjét láttad!

Elöttem fekszenek írásaid, könyveid, vagy amint magad nevezted, a te szerelmi vallomásaid! Ideálunk közös s éppen ezért alkotásaidat úgy őrzöm, mint minden magyar vadászok bibliáját. Soha író természetről olyan bensőséggel, olyan átértett igaz rajongással, olyan keresetlen egyszerűséggel s annyi tárgyilagossággal még nem írt. Amit e munkákban megírtál, Bársony István, az minden idők örök igazsága marad!

Nem merem állítani, de sejtem, hogy itt is hiba történt... már t. i. annyiban csak, hogy dajkáid magyar mesékkal altatgattak el! Ha más nemzet vallhatna büszkén a magáénak, isteni szép alkotásaidat már ismerné az egész világ, de így... így, nem tudom, csak sejtem... , hiszen magyar voltál, a miénk voltál és vagy. Vadászok mindenütt vannak a kerek világon, miért nem sietnek, hogy élvezhetővé tegyék a maguk részére is e munkát, melyeknek gyönyörűségével, soha ki nem pusztuló vadásztípusaival eléggé betelni nem lehet soha!

Egy igaz! ezeket Te írtad! magyarul és elsősorban nekünk magyaroknak! Átültethetik gondolataidat a világ bármely nyelvére, megtehetik, az szép lesz, de egy mégis fog hiányozni belőlük, a te tiszta magyar lelked, mellyel írásaid telítve vannak! Ezt lefordítani nem lehet, mert ezt csak magyar fül, magyar szív képes megérteni!...

És éppen ez az, amit benned örökké siratni fogunk, Bársony István!

* * *

Ornithologia és vadászat ikertestvérek!

Az ősmagyaroknak, amikor még az Altai lejtőin élte gondtalanabb napjait, éppen a vadászat képezte egyik főfoglalkozását s mert a solymászat is ebben az időben élte fénykorát, joggal következtethető, hogy őseinknek ornithologiai ismeretei is kellett hogy legyenek.

Csak hogy azokat nem szabad az ornithologia mai fogalmának súlyával mérni. Őseink, mint vadásznép a madarakkal csupán megélhetésük szempontjából törődtek s a sátraikban tartott, idomított sasok, sólymok és karulok, szintén e cél szolgálatában állottak.

A mai ornithologia egy nagyon is sokágú tudomány, melynek őseink hajdani ismerete csak egy kicsinyke részére terjedhetett ki.

A magyarság mindenesetre az őshazából hozta magával a vadászat szenvedélyét s a madarak irányában tanúsított szokatlan ragaszkodását.

Kívánatos volna, hogy a vadászat általános elterjedésével karöltve, az ornithologia is arra a magaslatra emelkedjék hazánkban, mint azok a többi szaktudományok, melyekkel maroknyi népünk olyan büszkén állotta meg helyét, az egymással vetélkedő kultúrnépek nagy áradatában!

DOBOI DOBAY LÁSZLÓ, Dicsőszentmárton

ORNITHOLOGY AND SHOOTING
BY LADISLAS DOBAY DE DOBO
DICSŐSZENTMÁRTON

A SPORTSMAN and trained hunter is bound to be an ornithologist. He must be familiar with the habits, ways, tracks, voice and hiding places of wild animals, only thus will he be able to obtain good results. Eighty per cent of wild game belongs to the realm of birds. The progress of agriculture destroys the beautiful waterfowls. Thus disappeared, for instance, the famous moorland of Ecsed, where not even a trace of waterfowl can now be found and fertile ploughland is in its place. There are, however, areas where the ancient homes of birds have remained and are even preserved, this being the inhabitants' only means of living. There are, for instance, in Norway the famous bird mountains of Svaerholt in Syltefjord; the wild Skjoergaard islands of Vadsö, Kvalö, Fuglö with bird colonies, or the low hill islands around Kobberdal, where real farms — Aedersholm — are established for the utilisation of the eiderduck's down and eggs. Trade with eiderdown only is of any importance. It is also a well-known fact that South-American Indians send millions of hummingbirds to all parts of the world. In Hungary no species of bird occurs in so large numbers that it can be taken into consideration as a source of income. Many gameshooters have, in the course of their shooting excursions met with birds which they have never seen before and which they did not know at all. Such missed opportunities have no doubt deprived our bird collections of many curiosities of nature; it is by the merit of gameshooters that Hungary's avifauna includes such birds as: *Marmarornetta*, *angustirostris*, *Eunetta falcata*, *Netta rufina*, *Anser leucopsis*, *Anser ruficollis*, *Alca torda*, *Numenius tenuirostris*, *Pterocles exustus*, *Cursorius gallicus*, *Procel-*

laria haesitata, *Buteo ferox*, *Nyctea nivea*, *Surnia nisoria*, *Parus cyanus*, *Turdus Naumanni*, *Melanocorypha sibirica*, etc. How great a role birds have played in Hungarian life is proved by the fact that there hardly is a well-known bird which is not celebrated in Hungarian folklore. The writer of this article describes snipe shooting with the feeling of a genuine ornithologist and goes on to illustrate the shooting of the golden eagle and the difficulties he had to overcome until he succeeded in bagging one for his collection. He concludes his description with the following: »Half an hour later I found it. There he was lying, the Golden Eagle, king of all birds, prostrated, with his wings spread, hardly breathing, struggling with death. His blood trickling slowly, paints Alpine roses on the virgin snow. Painful twitching makes his powerful feet tremble, he shakes his tail angrily and ruffles his feathers around his strong neck with a last endeavour of his broken power.« Do not let us see a tool of murder only in our gun, but rather a reliable friend, who in case of need comes to our assistance giving us an agreeable feeling of satisfaction in pursuing the manly sport of shooting and in whose company we spend so many unforgettable hours. Then it places a splendid wreath upon the tomb of Stephan Bársony, our recently deceased poet and sportsman ornithologist, with the following beautiful words: »Your short sojourn on Earth was but a continual divine service in the most magnificent of all churches, Nature! You yourself have said that you are looking for solitude, may be, in order to be alone with Nature, your lover! Is there a tiny nook or corner of nature, the secrets of which were not revealed to you? The glowing plains in the heat of July, the rustling seas of reed, the peaceful quietude of virgin forests roused by the sound of hunters' horns, and

cliffs rising above the clouds, they all served you as altars! The observation even of a fathom of the world could make you happy, but the mysterious world of moorland and the rustling reeds were nearest to your heart, and when you were lying at the bottom of your sliding boat, carried by the dark waters of the Mosorin Moorland, the dance of the dragon fly in the brilliant air and the far-off cry of the curlews cutting through the air, have filled your soul with excessive pleasure. What eternal truths are contained in your observations! You heard and perceived the most heartfelt entreaty, prayer and love in the cooing of the ringdove; declared the white heron the lover of the whispering reeds, and saw the zenith of sylvan poesy in the calling of the capercailie! I have your writings, your books are here in front of me, or as you have called them: your declarations of love. Our ideals were the same, and for this reason I am guarding your books with devoted reverence as the bible of all sportsmen. There never lived another author who has described nature with such heartfelt devotion, in such unsought simple words and with so much objectivity. Your thoughts, immortalised in your works, will remain the eternal truth of all times. I do not dare to maintain, but I think that there was a mistake made somewhere . . . in that you were born a Hungarian! If another nation would call you her own, your divine creations would be known throughout the world, but as it is . . . I am not certain . . . I presume only, Hungarian as you have been and are! There are hunters all over the world, why don't they hurry to adopt your works, the beauty of which, with their unchanging hunter types can never be exhausted. But not only the language of your works is Hungarian, also the soul you have put into them. They may be translated

into any other language, they will be beautiful, magnificent, but they will be deprived of the essence of Hungarian spirit with which all your works are saturated."«

Ornithology and shooting are twins. Of the ancient Hungarians, when they were living on the slopes of the Altay mountains a less sorrowful life than is allotted to them now, hunting was one of the chief occupations and as it was about the same time that falconry had its days of glory it may be assumed that already our forefathers had a considerable knowledge of ornithology. There is no doubt about it that the Hungarians have inherited the passion for shooting and their unusual affection for birds from their ancestors.

It is very desirable that with the development and extension of the sport of shooting, ornithology should reach the standard of the other branches of science which enable Hungary to maintain her position in the torrent of competing civilized nations.

ORNITHOLOGIE UND JAGD VON LADISLAUS VON DOBAY DICSŐSZENTMÁRTON

EIN richtig geschulter Jäger muss auch Ornithologe sein. Er muss die Gewohnheiten, Lebensweise, Stimme, Spuren, versteckten Wege seines Wildes kennen, um sichere Resultate zu erzielen. 80% der jagdbaren Tiere stammen aus der Vogelwelt. Das Vordringen der Kultur lässt die herrliche Vogelwelt der Gewässer verschwinden. So verschwand auch das berühmte Moor «Ecsedi láp», wo heute an Stelle des Wassergeflügels der Pflug die Erde durchschneidet. Es gibt aber auch Gegenden, welche ihre ursprüngliche Vogelwelt bewahrten, wo sie sogar gepflegt wird, da sie den einzigen Lebensunterhalt der Bevölke-

rung bildet. Solche sind die berühmten Vogelberge: Svaerholt, Syltefjord, die wilden Eilande: Vadsö, Kvalö, Fuglö mit kleineren Vogelkolonien, oder bei Kobberdal die niedrigen Hügelinseln, wo zwecks Ausnutzung der Dunen und Eier der Eiderente wahre Meiereien — Aedersholm — entstanden. Ein Handel mit ausgerupften Federn kann nur bei der Eiderente in Betracht kommen. Die Indianer Südamerikas senden Millionen kleiner Kolibris in die Welt. In unserem Vaterlande kommt keine einzige Vogelart in solchen Massen vor, dass sie als Einnahmequelle für die Bevölkerung in Frage käme. Vielen Jägern wird es schon vorgekommen sein, dass sie bei ihren Ausflügen ihnen unbekannte Vögel bemerkten. Wer weiss, um welche Rarität eine solche unbenützt gebliebene Gelegenheit unsere Sammlungen brachte. Waren es doch Jäger, die Ungarns Avifauna mit Arten wie *Marmaronetta angustirostris*, *Eunetta falcata*, *Netta rufina*, *Anser leucopsis*, *Anser ruficollis*, *Alca torda*, *Numenius tenuirostris*, *Pterocles exustus*, *Cursorius gallicus*, *Procellaria haesitata*, *Buteo ferox*, *Nyctea nivea*, *Surnia nisoria*, *Parus cyanus*, *Turdus Naumanni*, *Melanocorypha sibirica*, etc. bereicherten. Welch wichtige Rolle die Vögel im Leben des ungarischen Volkes immer spielten, beweist am treffendsten, dass es wohl kaum einen allgemein bekannten Vogel gibt, den die ungarische Volksdichtung nicht besungen hätte. Die Schnepfenjagd schildert Vefasser im Sinne eines wahren Jagdornithologen, dann führt er uns die Steinadlerjagd vor Augen mit welcher Mühe und Beschwerde ihm ein Exemplar für seine Sammlung zu erwerben gelang. Er schliesst diese mit dem Worten: »Nach einer Viertelstunde gelingt es mir, ihn aufzufinden, dort liegt der Vogelkönig der Alpen, der Steinadler mit ausgebreiteten Schwingen am Rande eines Schneefeldes in seinem Todeskampfe kaum

mehr atmend. Sein rieselndes Blut malt Alpenrosen auf den jungfräulichen Schnee, seine mächtigen Fänge durchzieht ein schmerzhaftes Zucken, er schüttelt mit dem Schwanz, sträubt noch einmal zornig seine Nacken- und Kopf-federn in letzter Erkenntnis seiner gebrochenen Macht.« Das Gewehr sei uns nicht bloss ein Mordinstrument, sondern mehr ein verlässlicher Freund, der uns bei Bedarf Hilfe leistet, bei unserem männlichen Vergnügen das letzte Wort spricht, in dessen Gesellschaft wir sovielen unvergesslichen Stunden verleben. Dann legt er mit folgenden schönen Zeilen einen unvergänglichen Kranz auf das Grab unseres unlängst verstorbenen, unvergesslichen Jagdornithologen, Stephan Bársony: »Was war dein kurzes Leben anders, als ein Kirchenbesuch, in deiner, in unserer Kirche, in der herrlichen grossen Natur! Du sagtest es selbst, dass du immer die Einsamkeit suchtest, vielleicht, damit du, fern vom Lärm des Lebens, mit deinem Ideal, der majestätischen Natur, allein seist. Gab es auch nur einen Winkel der Natur, dessen Geheimnisse du nicht kanntest? Die in der Juli-Hitze glühende Ebene, die säuselnden Rohrwälder des Tieflandes, die vom Jagdhorn gestörte lautlose Stille der Urwälder und die Wolken erstürmenden Felsen waren alle deine Altäre! Das Betrachten der Welt einer Spanne versetzte dich schon in eine überirdische Glückseligkeit. Dein Herz zog dich aber doch am liebsten in die mystische Welt der Moore und rauschenden Röhrichte, und wenn du dann dort am Grunde deines gleitenden Kahnese lagst, konntest du dich überglicklich an dem Tanze einer Libelle ergötzen, dort etwa im Innern der Mosoriner Sümpfe, wo der Ruf des Brachvogels durch die Ferne schallt. . . Welch ewige Wahrheit steckt doch in deinen Feststellungen. Im Girren der Ringeltaube sahst und hörtest du Verlangen, Flehen

und Liebe, den Edelreihler machtest du zur Geliebten der rauschenden Rohrwälder und die Auerhahnbalz bedeutete für dich den Zenit der Waldespoesie! Vor mir liegen deine Schriften, Bücher, oder wie du sie selbst nanntest, deine Liebeserklärungen. Wir haben das gleiche Ideal. Und eben darum bewahre ich deine Schöpfungen als Bibel aller Jäger. Nie schrieb ein Schriftsteller über die Natur mit solcher Innigkeit, mit solchem wahren Enthusiasmus, mit solcher ungesuchten Einfachheit und Objektivität. Was du in diesen Werken geschrieben hast Stephan Bársony, bleibt wahr für alle Zeiten. Ich wage nicht zu behaupten, aber ohne es, dass auch hier ein Fehler gemacht wurde . . . Nämlich, dass dich deine Ammen mit ungarischen Märchen in den Schlaf wiegten! Wenn du einer andern Nation angehörtest, würde bereits die ganze Welt deine herrlichen Schöpfungen kennen, aber so . . . so weiss ich es nicht, ohne es bloss . . . warst und bist du doch ein Ungar. Jäger gibt es überall auf dem ganzen Erdenrund, warum eilen sie nicht, sich diese deine Arbeit zugänglich zu machen. Die darinnen geschilderten Jägertypen werden nie aussterben. Es ist wahr, Du hast sie geschrieben! Ungarisch und in erster Linie für uns Ungarn! Mag man auch deine Gedanken auf eine beliebige Sprache der Welt übersetzen, was eine schöne Sache sein wird, es wird daraus doch deine reine ungarische Seele fehlen, mit welcher deine Schriften durchtränkt sind. . . Ornithologie und Jagd sind Zwillingsgeschwister. Bei den Ur-Magyaren, als sie noch auf den Lehnen des Altai ihre sorgenloseren Tage verbrachten, bildete eben die Jagd eine ihrer Hauptbeschäftigungen und da auch die Falkeneri zu dieser Zeit in voller Blüte stand, kann mit Recht gefolgert werden, dass auch diese Vorfahren ornithologische Kenntnisse besaßen. Nur darf man

letztere nicht mit dem heutigen Begriff Ornithologie messen. Unsere Vorfahren, als ein Jägervolk, beschäftigten sich mit den Vögeln nur vom Standpunkte der Ernährung, und die in ihren Zelten gehaltenen, dressierten Adler, Falken und Habichte dienten demselben Zwecke. Die heutige Ornithologie ist eine sehr vielzweigige Wissenschaft, das einstige Wissen unserer Vorfahren konnte sich nur auf einen kleinen Teil derselben erstrecken. Jedenfalls brachten die Ungarn aus ihrer Urheimat die Leidenschaft für die Jagd und die ungewöhnliche Zuneigung zur Vogelwelt mit. Es wäre zu wünschen, dass mit der allgemeinen Verbreitung der Jagd auch die Ornithologie sich in Ungarn auf jene Höhe emporschwinge, wo diejenigen übrigen Fachwissenschaften stehen, mit welchen unsere kleine Nation so stolz ihren Platz zwischen den miteinander wetteifernden Kulturnationen behaupten konnte.

L'ORNITOLOGIA E LA CACCIA DI LADISLAO DI DOBAY DICSÓSZENTMÁRTON

IL VERO cacciatore di sangue ed istruito dev'essere anche ornitologo. Deve sapere le abitudini, il tenore di vita, la voce, le orme, le vie segrete della selvaggina, perchè soltanto in tal modo potrà raggiungere un risultato sicuro. L'80% degli animali da caccia è costituito dagli uccelli. La conquista della cultura fa scomparire il meraviglioso mondo degli uccelli acquatici. Così è scomparsa anche la famosa palude di Ecsed, dove oggi non c'è più nessun messaggero degli uccelli acquatici, ma in cambio l'aratro solca questo territorio. Vi sono però dei territori che hanno conservato l'antico mondo degli uccelli, anzi essi vengono curati, poichè costituiscono l'unico mezzo di sostentamento della popolazione. Basti citare i celebri monti pieni d'uccelli di Svaerholt, di

Syltefjord, le selvagge isole di Skjaergaard, di Vadsö, di Kvalö, di Fuglö con le loro piccole colonie di uccelli oppure le piccole isole nei dintorni di Kobberdal, dove per lo sfruttamento delle piume e delle uova delle anatre delle dune si sono formate delle vere fattorie — Aedersholm. Per il commercio delle penne possono essere prese in considerazione soltanto le oche delle dune; gli indiani dell'America del sud inviano per il mondo intero — com'è noto — miliardi di colibrì. Nella nostra patria nessuna specie di uccelli si presenta in quantità tale da poter essere tenuta in considerazione come fonte di guadagno dal punto di vista della sussistenza della popolazione. A numerosi cacciatori è accaduto che in occasione di escursioni si sono incontrati con degli uccelli ad essi completamente ignoti. Chissà di quali rarità naturali sono state private le nostre collezioni da simili occasioni perdute. Ed è per mezzo dei cacciatori che nell'avifauna dell'Ungheria sono entrati gli uccelli Marmaronetta augustirostris, Euzonetta falcata, Netta rufina, Anser leucopsis, Anser ruficollis, Alca torda, Numenius tenuirostris, Pterocles exustus, Cursorius gallicus, Procellaria haesitata, Buteo ferox, Nyctea nivea, Surnia nisoria, Parus cyanus, Turdus Naumanni, Melanocorypha sibirica ecc. Che nella vita dei magiari gli uccelli hanno sempre avuto parte importante, lo prova anche il fatto che non esiste forse una specie generalmente nota del mondo degli uccelli che non sia stata cantata dalla poesia popolare ungherese. La caccia alla beccaccia viene descritta da un vero ornitologo con senso da cacciatore, poi passando alla descrizione della caccia d'un'aquila, rileva quali difficoltà e fatiche è riuscito a superare per assicurarne un campione per la sua collezione. Chiude la descrizione con queste righe: »Dopo un quarto d'ora l'ho preso in pieno ed ora il re degli uccelli delle Alpi giace

disteso nel margine d'un campo di neve, con le ali distese ansando nella lotta con la morte. Il sangue zampillante disegna delle rose alpine sulla vergine neve, le potenti gambe sono attraversate da un penoso contorcimento, scuote la coda ed ancora una volta rizza le penna del collo e del capo, pieno di rabbia consapevole della sua potenza spezzata.»

Nel fucile dobbiamo vedere non solo un ordigno che uccide, ma piuttosto un buon amico fidato che in caso di bisogno ci è d'aiuto, che nel mezzo del nostro maschio passatempo ci offre una soddisfazione piacevole e nella cui compagnia passiamo molte liete ed indimenticabili ore. Non molto tempo fa sulla tomba dell'indimenticabile cacciatore ed ornitologo Stefano Bársony è stata collocata una corona con la seguente dicitura: »Che cosa era la Tua breve vita se non un continuo andar in chiesa, nella Tua, nella nostra chiesa, nella meravigliosa e grande natura! Dicesti che andavi in cerca della solitudine, forse perchè, lontano dai rumori della vita volevi essere solo con il Tuo ideale, con la maestosa natura. C'era un solo segreto della natura che non Ti fosse noto? La pianura rovente sotto i raggi solari di luglio, i sussuranti mari di canne del bassopiano ungherese, il silenzio delle foreste rotto solo da qualche squillo del corno di cacciatore, i dirupi elevantesi verso le nuvole, tutti erano i Tuoi altari! Soltanto l'osservazione d'un palmo del mondo già Ti offriva una felicità divina. Ciò nondimeno il Tuo cuore era attratto piuttosto dal mondo mistico delle canne delle paludi e quando giacevi in fondo alla Tua barca, ammiravi con grande soddisfazione con felicità espansiva la danza delle libellule, là, in fondo delle paludi di Mosorin, dove il grido del messaggero del vento taglia la distanza... Quali eterne verità contengono le Tue constatazioni! Nel tubare del colombaccio vedevi e sentivi il più gran numero

di preghiere, di implorazioni e di amore, l'airone bianco lo facesti passare per amante dei sussurranti canneti e nei rimbombi dell'urogallo vedevi lo zenit della poesiadelle foreste! Ho dinanzi a me i Tuoi scritti, i Tuoi libri oppure come li chiamavi Tu, le Tue confessioni d'amore. Il nostro ideale è comune. Ed appunto perciò conservo le Tue creazioni come la biblia di tutti i cacciatori. Mai nessuno scrittore ha saputo scrivere della natura con tanta profondità, con tanto entusiasmo veramente sentito, con tanta semplicità e con tanta obbiettività. Ciò che Tu, Stefano Bársony hai scritto in queste opere resterà l'eterna verità attraverso tutte le epoche. Non oso affermare, ma sento che anche qui è avvenuto qualche errore... Un errore in quanto che le Tue balie Ti addormentavano raccontandoti fiabe magiare! Se un altro popolo T'avesse per figlio e fosse in possesso delle Tue opere belle e divine, queste sarebbero già note in tutto il mondo, ma così... così non so, soltanto sento... infatti eri e sei magiaro. Dovunque su questa terra si trovano dei cacciatori. Perché non si affrettano per godere anch'essi questo Tuo lavoro, mai abbastanza sufficiente con i suoi tipi di cacciatore. Questo è vero! Queste le hai scritto Tu! In magiaro ed innanzitutto a noi magiari. Possono tradurre i Tuoi pensieri in qualsiasi lingua del mondo, possono farlo, sarà una bella azione, eppure da esse mancherà la Tua vergine e pulita anima con la quale hai riempito le Tue opere!... L'ornitologia e la caccia sono fratelli gemelli. Una delle occupazioni principali degli antichi magiari, quando ancora essi passavano le loro giornate sulle pendici dell'Altai, una delle occupazioni principali di essi era costituita appunto dalla caccia, e poichè in quell'epoca era in auge anche la caccia col falcone, si può giustamente dedurre che i nostri avi dovevano avere delle cognizioni ornitologiche. Soltanto che esse

non devono essere misurate con il peso del concetto che si dà oggi all'ornitologia. I nostri avi, come popolo cacciatore, si occupavano degli uccelli soltanto per vivere e le aquile addomesticate, i falconi e gli sparvieri che tenevano nelle loro tende pure erano tenuti in servizio della causa. L'ornitologia odierna è una scienza multiforme, di cui solo una piccola parte poteva essere nota ai nostri avi. In tutti i casi i magiari hanno portato seco la passione della caccia e l'insolito attaccamento verso gli uccelli dalla patria originaria. Sarebbe desiderabile che, assieme alla diffusione generale della caccia, anche l'ornitologia si elevasse nella nostra patria all'altezza delle altre scienze, con le quali il nostro popolo sempre ha saputo tenere alta la testa tra i popoli colti ed in lotta!

L'ORNITHOLOGIE ET LA CHASSE PAR LADISLAS DOBAY DE DOBÓ, DICSŐSZENTMÁRTON

UN VRAI chasseur, un chasseur de race, un chasseur expérimenté doit être aussi ornithologue. Il doit connaître les moeurs, la façon de vivre, la voix de son gibier, ses empreintes, ses voies secrètes, s'il veut arriver à un résultat certain. Quatrevingt pourcent des animaux que l'on peut chasser, appartient au monde des oiseaux. Les progrès de la civilisation font disparaître le merveilleux monde des oiseaux d'eau. C'est ainsi qu'a disparu le fameux marécage d'Ecsed, où l'on ne trouve plus trace d'oiseaux aquatiques et où ne s'étendent plus que des labours. Mais il y a des territoires qui ont conservé leur antique faune ailée et l'on en prend même grand soin parcequ'elle constitue l'unique moyen d'existence de la population. Tels sont les célèbres collines de Svaerholt et Syltefjord, les îles sauvages de Skjaergeard, Vadsö, Kvalö et Fuglö avec leurs faibles colonies d'oiseaux, ou encore,

dans la région de Kobberdal, les îles à tertre bas, où véritables établissements — Aedersholm — se sont formés pour l'exploitation du duvet et des oeufs du canard aider. Le commerce des plumes n'entre en considération qu'en ce qui concerne l'oie aider. Tout le monde sait que les Indiennes de l'Amérique du Sud envoient par milliards en tous pays les oiseaux-mouches. En notre pays aucune espèce d'oiseau ne se présente en assez grande masse pour être une source notable de revenu pour la population. Il est déjà arrivé à bien des chasseurs de voir au cours d'une excursion des oiseaux qui leur étaient complètement inconnus. Qui sait de combien de raretés ornithologiques nos collections ont été privées pour avoir laissé échapper une occasion de ce genre. C'est en effet grâce aux chasseurs que la faune ailée hongroise s'est enrichie des oiseaux suivants: *Mararonetta angustirostris*, *Eunetta falcata*, *Netta rufina*, *Anser leucopsis*, *Anser ruficollis*, *Alca torda*, *Numenius tenuirostris*, *Pterocles exustus*, *Cursorius galli-cus*, *Procellaria haesitata*, *Buteo ferox*, *Nyctea nivea*, *Surnia nisoria*, *Parus cyanus*, *Turdus Naumanni*, *Melanocorypha sibirica*, etc.

Combien les oiseaux ont joué un rôle animé dans la vie des Hongrois, c'est ce que prouve mieux que toute autre chose le fait qu'il n'y a peut-être pas dans le monde des oiseaux une figure généralement connue que notre poésie populaire n'ait pas chantée. Tantôt la chasse à la bécasse est décrite par l'auteur avec le sentiment du vrai chasseur ornithologue, tantôt il nous fait assister la chasse à l'aigle des rochers, pour montrer au prix de quelles peines et de quelles fatigues il a réussi à se procurer, pour sa collection, un de ces oiseaux. Voici comme il conclût sa description: «Un quart d'heure après, je le trouve: couché, les ailes déployées, au bord d'un champs de neige, à l'agonie, le

Roi des cimes, l'aigle des rochers ne fait plus que râler. Son sang qui dégoutte sur la neige immaculée, y peint des roses alpestres, ses pattes puissantes sont parcourues de frisson douloureux, conscient encore de sa force brisée, il hérissé encore une fois les plumes de sa tête et de son cou et secoue la queue avec rage.» Ne voyons pas seulement dans le fusil un instrument de meurtre, mais plutôt un bon ami sûr, qui en cas de besoin vient à notre secours et qui nous offre une satisfaction bienfaisante au milieu de nos délabements virils et dans la société duquel nous avons passé tant d'heures inoubliables.

Puis, il dépose sur la tombe d'Étienne Bársony, le fameux chasseur naguère disparu, la couronne immortelle du souvenir: «Ta courte vie fût elle autre chose qu'une visite à l'église, à ton église à toi et à nous, à la grande et magnifique nature? Tu disais toi-même que tu recherchais la solitude, toujours la solitude, afin peut-être de pouvoir rester en tête-à-tête avec ton idéal, avec la sublime nature, loin du tapage de la vie. La nature contenait-elle une seule cachette dont tu n'aies pas pénétré les secrets? La plaine brûlée par l'ardeur de Juillet, les mers murmurantes des roseaux de l'Alföld, le silence reposant des antiques forêts, où ne retentit que le son du cor et les rochers qui s'élèvent au dessus des nues, voilà quels étaient tes autels! La contemplation, ne fût ce que d'un petit coin du monde, te procurait une félicité divine. Et c'est pourquoi ton coeur t'attirait plutôt vers le monde mystique des marais et des roseaux bruissants, et lorsque tu étais couché au fond de ta barque, au fil de l'eau, tu débordais de félicité en admirant la danse de la libellule, quelquepart au sein des marécages de Mosorin où la voix du courlis s'élevait dans le lointain... Quelle vérité éternelle dans les observations! C'est dans le roucoulement

du ramier que tu voyais et entendais le plus de supplication et de l'amour, tu consacras l'aigrette — amante des roseaux murmurants. Et dans l'appel du coq de bruyère, tu voyais le zénith de la poésie de la forêt! J'ai devant moi tes écrits, tes livres, ou comme tu le nommais en riant, tes confessions amoureuses. Notre idéal est le même. Et c'est pourquoi je garde tes créations comme la bible du chasseur. Jamais auteur ne décrivit la nature avec un ravissement si profondément sincère, avec une simplicité aussi naive, ni avec tant d'objectivité. Ce que tu as écrit dans ces oeuvres, Étienne Bársony, cela restera comme une vérité éternelle. Je n'ose pas l'affirmer, mais je soupçonne qu'il y a eu ici une erreur, je veux dire que ta nourrice te calmait en te contant des contes hongrois. Si tu appartenais à une autre nation, tes belles créations seraient déjà connues du monde entier, mais ainsi . . . , ainsi, je ne sais pas, mais je doute . . . , car tu étais et tu es Hongrois. Dans le monde entier il y a des chasseurs, pourquoi ne se hâtet-on pas de leur rendre accessibles tes oeuvres, de la beauté desquelles on ne saurait se rassasier. Cela est certain! C'est toi qui les a écrites. En hongrois et en premier lieu pour nous autres Hongrois. On peut transplanter tes pensées dans n'importe quelle langue du monde, et cela sera toujours beau, magnifique, mais

il y manquera toujours son âme purement hongroise, dont tes écrits sont remplis.«

L'ornithologie et la chasse sont des soeurs jumelles. Quand les ancêtres des Hongrois vivaient encore des jours sereins sur les pentes de l'Altai, c'était justement la chasse qui était l'une de leurs principales occupations. Et comme c'était alors l'âge d'or de la fauconnerie, on en peut conclure à bon droit que nos aïeux devaient avoir des connaissances d'ornithologie, mais qu'il ne faudrait pas juger d'après nos idées modernes. Peuple de chasseur, nos ancêtres ne se souciaient des oiseaux qu'autant qu'ils pouvaient servir à leur nourriture, et c'est aussi dans ce but qu'ils gardaient sous leurs tentes des aigles, des faucons et des gerfauts dressés à la chasse. L'ornithologie moderne est une science très complexe et dont la science de nos ancêtres ne s'étendait qu'à une infime partie. En tout cas, les Hongrois ont rapporté de leur antique patrie la passion de la chasse et l'intérêt insolite qu'ils témoignent aux oiseaux.

Il serait désirable que marchant de pair avec la vogue de la chasse, l'ornithologie s'élevât chez nous au même niveau que les autres sciences spéciales, dans lesquelles, au milieu des nations civilisées, rivalisant l'une avec l'autre, le petit peuple que nous sommes, s'est conquis une place si honorable.

A KIS LÉGYKAPÓRÓL (MUSCICAPA PARVA PARVA BECHST.)

I TÁBLÁVAL

HAZÁNK madárvilágának ez az érdekes és vonzó, a vörösbegyre emlékeztető alakja, sok helyütt fordul elő az országban, de seholsem mondható gyakorinak. Imitt-amott, csak erdőkben üti fel tanyáját s rejtett életmódja következtében rendszeren hangjával árulja el jelenlétét. Tisztán csengő éneke távolról a fitisz-fűzikét juttatja eszünkbe: cing, cing, cing, cing, ti-ti, ti-ti, ti-ti, tū-tū, tū-tū strófái messzire hallhatók. Közeledtünkre elhallgat, majd az ökörszemre

emlékeztető »szer, szer, szer« hangokkal fejezi ki aggodalmát. Az erdőkben nem válogat: a bükkösöket, tölgyeseket és fenyveseket egyaránt kedveli. Bár kiváló ornithologusaink közül hárman is foglalkoztak vele: Petényi, Chernel, Herman O., mégsem mondhatjuk, hogy életmódjának egyik-másik oldalát nagyon ismernők.

Nálunk Chernel 2 nagy műve nyomán az a hit van elterjedve, hogy madarunkat Petényi 1837-ben az Eperjes melletti Zár völgyben fedezte föl hazánkban. Chernelnek ez a megállapítása tévedés. Tisztán kitetszik ez magának Petényinek: Az apró legyészről szóló 1847-ben megjelent dolgozatából. Petényi a Zár völgyben akkor a kis légykapónak csak első hazai fészket és tojásait fedezte föl »egy bikfa derekából kitört s odvasulni kezdő ág szájában«. Mert e madarat már jóval 1837 előtt jól ismerték hazánkban, mégpedig Pest megyéből, ahol az őszi vonuláskor nem volt valami ritka jelenség. Legrégibb fennmaradt adataink 1827-ből valók. Ebben az évben találta meg Petényi cinkotai kertjében s ebből az évből való első ismert kitömött hazai példányunk. Ezt a Nemzeti Múzeum följegyzései szerint 1827 aug. 19-én Mendén (Pest m.) ejtették el s a Földvár-gyűjteményben foglalt helyet, ahonnan később a Nemzeti Múzeumba került.

Ismerte Petényi a kis légykapót több helyről is s minthogy adatait nem egészen híven közli az újabb irodalom, a ma már kevés helyen található dolgozatából hadd álljanak itt saját szavai: »Úgy találtam őt pl. 1827-ben Cinkotán Pest mellett magam kertjében, majd minden évben Rákos-Keresztúron báró Podmaniczky János a Rákos folyótól átfutott kertjében, 1841-ben Balaton táján: Badacsony, Csobánc, Tátika és Szigliget, 1837 szeptemberben a Dunajec mellett Vörösklastrom mellett, 1842 a Garam mentében, Beszterce és Breznóbánya közt. De nyaralás- és költő-helyeire Sáros megyét, jelesen Eperjes vidékét s innen az óruzsina barlangokhoz vezető vadregényes Szopotnica és Hernád völgyeket kivéve, soha és sehosem akadhattam hazánkban«.

Az első lelőhellyel és az elejtés idejével ellátott példány Petényi gyűjtésében: Rákos-Keresztúr 1836 augusztus 20. Ugyancsak 1836 augusztusában került egy pestmegyei példány Aebly pesti nagykereskedő gyűjteményébe is. De volt Petényinek már 1836 előtt is kitömött példánya, mert mikor Naumann, a németek nagy ornithologusa, 1835-ben Pesten meglátogatta, mutatott neki Petényi egy kis légykapót, melyet Naumann ott nyomban klasszikus nagy munkája számára le is festett. Sőt gyönyörködött Naumann, ki madarunkat kevéssé ismerte, Pesten élő példányban is, melyet Sándor Albert, a nagy madárbarát, neki kalitkában mutatott. Naumann azután további utazása folyamán a Bánságban és a Szerémségben is megfigyelt 1—1 példányt. Lehet, hogy Petényi éppen Naumann ösztönzésére fogott hozzá a fészek utáni kutatáshoz, mely, mint láttuk, alig 2 év múlva, fényes sikerrel járt. Petényi szóval sem említi, hogy ő fedezte föl a kis légykapót Magyarországon, gyűjteménye példányai mellé sem tesz megjegyzést. Ezt valószínűleg azért nem teszi, mert idejében hazánkban a gyűjtők s madárkedvelők már jól ismerték madarunkat.

Mint egykor Petényi idejében, úgy ma is Pest megyén vonul át a kis légykapó, fővárosunk határát sem kerüli el, mert mind a pesti oldalon, mind a budai hegyekben is megfigyeltük, sőt a Zugligetben kedves dalában gyönyörködtünk is. Sáros megye pedig megmaradt klasszikus fészkelő területnek. Ott, Bártfafürdőn, sikerült 1894-ben is dr. Madarász Gyulának több fészekre akadnia.

Magam is a Felvidéken, nevezetesen a Szepesség fenyveseiben, találkoztam vele legtöbbször. Mint mindenütt, ahol eddig fészkelve megtalálták, ott is csak szórva nyosan fordul elő. Ott azonban, ahol tanyát ütött, valóságos ékessége a fenyvesnek. Lőcsén pl. a háború előtt csak a »Kienwald« nevű erdőben költött. Az erdei fenyőből álló világos szálerdő fiatalosai közelében vagy utak mentén tartózkodott. 1924 óta létszáma örvendetes gyarodást mutat s azóta más erdőkben is találkoztam vele. Érdekes, hogy előszeretét az erdei fenyő iránt most is megtartotta, mert lucfenyőből álló erdőkben is azokat a helyeket keresi föl, ahol legalább néhány erdei fenyő ál. Mauks Vilmos Tátraházán ugyancsak erdei fenyőn találta fészkelve. Ettől eltérően Németországban a lucfenyő-fenyveseket kedveli. Szereti, ha a közelben patak vagy legalább csermely csörgedez és valami tisztás akad. A hegyoldalakon a szálerdők keleti és déli oldalait lakja. Fészket tágnyílású, fülkeszerű faodvakba építi, melyek valami sérülés, elkorhadt vagy letört ág nyomán támadtak.

Őszi vonuláskor, a déli fekvésű patakok, vízerek mentén itt is, ott is fölröppen a fűzfabokrokából egy-egy rovarok után kapdosó kis légykapó. Fehér farokfoltjukról rögtön ráismerünk. De ilyenkor a mesgyék bokraiban s a kertekben is megfordulnak. Családokkal, párokkal, kettesével vonuló fiatalokkal, sőt magányos példánnyal is találkoztam már ebben az időben. Az is előfordul ilyenkor, hogy útközben összetalálkoznak vonuló szürke légykapókkal, a szepesi méhesek tipikus madaraival. De nem maradnak sokáig együtt, mint ezt kertekben jól megfigyelhetjük, mert másnap már hült helyét találjuk a sokkal fürgébb kis légykapóknak, míg szürke társaik még ott vesztegelnek.

Folyó évi augusztus 1-én a Tamásfalvi Kilátó alatt, azon a helyen, ahol a vadregényes Bélapatak a Hernádba torkollik, mialatt édesapámmal dr. Dudich Endre barátom számára bolharákok után kutattunk, egy fejünk fölött idegesen röpködő kis légykapópár hívta fel figyelmünket. Fölpillantva láttuk, hogy eleséget visznek fiaiknak. A fészek a patak medréből meredeken fölnyúló mészsziklafalon, kb. 8 m magasán, egy levált sziklarész nyomán támadt keskeny párkányon, melyen néhány fűszál vert gyökeret, volt elhelyezve. Alatta egy sziléziai fűz ágai nyúltak a fészek felé. Eltekintve a késői költéstől — rendszeren június végén, július elején vannak fiókái — amit az ebben az esztendőben abnormisan későn beálló tavaszodással magyarázhatunk, azért említem ezt a szokatlan fészkelőhelyet, mert valószínű magyarázatát adja annak, miért tartózkodik a kis légykapó oly szívesen erdei patakok közelében. Valószínű ugyanis, hogy eredetileg ilyen sziklafalakon fészkel s csak később tért át a fafülkében való fészkeléshez. Míg azonban idáig eljutott, lehetett egy időszak, amikor a fák törzséből kisarjadzó hajtásokra rakta fészket, ahogy ezt Mecklenburgban megfigyelték.

Az idei nyár végén a kis légykapónak még egy ismeretlen tulajdonságával ismerkedtem meg. Ugyanis szeptember 1-én hűvössé vált borús időben, mikor csak néha-néha bukkant elő a napsugár, madarunk pompás, csengő énekében gyönyörködtem, mely oly erősen hangzott, mint a legszebb májusi napon. Ennek alapján kedves kis madarunk a kevésszámú ősszel is éneklő madarak közé tartozik.

DR. GRESCHIK JENŐ,
Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

THE RED-BREASTED FLY-CATCHER (MUSCICAPA PARVA PARVA BECHST.)

BY DR. EUGENE GRESCHIK
HUNG. NAT. MUSEUM
BUDAPEST

THIS interesting and graceful forest-inhabitant can be found in many places in Hungary, its occurrence is, however, nowhere frequent. It is equally fond of beech-, oak- or pine-woods. The statement made by Chernel in two of his big works to the effect that the red-breasted flycatcher was discovered by Petényi in 1837, near Eperjes (County of Sáros) is erroneous, because what Petényi then found was the first nest and eggs, the bird having been known to Petényi long before — our oldest data are from 1827 — and the bird has been represented in both the Földváry and Aebly collections.

At that time already it was noticed and observed in the County of Pest during its autumn migration and it can still be seen even in the close neighbourhood of Budapest.

I myself have most frequently met the red-breasted flycatcher in the beautiful pine-woods of the County of Szepes in the north of Hungary. Wherever it appears, it is the ornament of the forest. I did not see it so often in pre-war years; since 1924, however, a welcome increase in its numbers is perceptible. It especially prefers Scotch firs whose attraction is enhanced by the vicinity of a gaily purling brook and a clearing. It builds its nest in the niche-like hollow of trees due to some damage sustained by the tree.

At the time of the autumn migration. I have often seen red-breasted flycatchers flying up from willow-bushes snatching at flies. They are often seen in gardens and wayside bushes at that season. I have frequently met them in pairs or

groups and have seen their young flying in couples and have even met single birds at the time of passage. It often happens that on their way they meet migrating spotted flycatchers, these birds so often seen in the Szepes apiaries. They do not, however, remain together for any length of time, as can easily be observed in gardens, the much more nimble and active red-breasted flycatcher is off after a short rest, whereas the spotted flycatcher likes to tarry.

On August 1st this year I discovered near Tamásfalu, where the romantic Bélapatak brook falls into the Hernád river, on a steep rock rising out of the brook, a nest and young of the red-breasted flycatcher, at a height of about 8 metres on the edge of a fragment of the rock. Irrespective of the late breeding, no doubt due to the abnormally late spring of this year, my interest was aroused by this unusual nesting place, as it gives countenance to a very plausible explanation for the red-breasted flycatcher's preference for the vicinity of forest brooks in the mountains; it is most probable that originally it used to build its nest on rocks and later resorted to tree hollows. Before, however, acquiring this later method of nesting there must have been an intermediate period when it built its nest in outstanding tree branches, as observed by Riefkohl in Mecklenburg.

On a cool, cloudy September morning of this year, the sun playing hide-and-seek between the clouds, I enjoyed listening to the delightful song of the red-breasted flycatcher sounding as strong and clear as on any bright morning in May, which proves that the red-breasted flycatcher is also in autumn a pleasant little songster.

VOM ZWERGFLIEGENFÄNGER
(MUSCICAPA PARVA PARVA
BECHST.)
VON DR. EUGEN GRESCHIK
UNG. NATIONALMUSEUM
BUDAPEST

DIESER interessante, schmucke Waldbewohner der ungarischen Vogel fauna kommt an vielen Stellen des Landes vor, ist aber nirgends häufig. Buchen-, Eichen- und Nadelwälder sind seine Heimat. Die in den beiden grossen Werken v. Chernel's vertretene Ansicht, wonach den Zwergfliegenfänger in Ungarn Petényi 1837 bei Eperjes (Kom. Sáros) entdeckt hätte, ist ein Irrtum. Dort sammelte Petényi bloss das erste Nest sammt Eiern, der Vogel selbst aber war schon lange vorher — unsere ältesten vorhandenen Daten führen bis 1827 zurück — sowohl Petényi bekannt, wie auch in den Sammlungen v. Földvály's und Aebly's vorhanden. Er wurde schon damals auf dem Herbstzuge im Pester Komitate beobachtet, wie dies noch heute, selbst im Grenzgebiete der Hauptstadt Budapest, der Fall ist.

Ich traf den Zwergfliegenfänger mehrmals in den herrlichen Nadelwäldern des Zipser Komitates. Wo er vorkommt, ist er überall eine Zierde des Waldes. Vor dem Kriege seltener, hebt sich seit 1924 sein Bestand merklich. Er bevorzugt dort Kiefern und hat es gern, wenn in der Nähe ein Bächlein rauscht und eine Lichtung sich befindet. Sein Nest baut er in durch irgendwelche Beschädigung entstandene seichte, nischenförmige Baumhöhlen.

Während ihres Herbstzuges sah ich sie oft, an südlich gelegenen Wasserläufen, aus den Weidensträuchern nach fliegenden Insekten jagen. Sie besuchen zu dieser Zeit auch die Gebüsche der Feldränder und Gärten. Ganze Familien, Paare, Junge zu zweien und einzelne Exemplare konnte ich schon so be-

obachten. Da geschieht es manchmal, dass sie mit ziehenden Graufliegenschwärmern — Charaktervögel der zipser Bienenhäuser — zusammenstossen. Doch bleiben sie nicht lange beisammen, denn, wie man dies am besten im Garten beobachten kann, bereits am andern Morgen sind die unruhigeren Zwergfliegenfänger weitergezogen, während ihre schwerfälligeren Vettern, die Grauröcke, noch länger am Orte verharren.

Am 1. August d. J. fand ich bei Tamásfalu, wo der wildromantische Béla-Bach in den Hernád-Fluss mündet, auf einer vom Bachbett senkrecht aufsteigenden Kalkfelsenwand, cca 8 m hoch, ein Nest mit Jungen unseres Vogels. Als Stütze diente ein schmaler, durch ein abgebröckeltes Felsenstück entstandener Saum. Abgesehen von der späten Brut, welche sich aus dem in diesem Jahre spät eintretenden Frühling erklärt, finde ich diesen Fall darum erwähnenswert, weil er uns die wahrscheinliche Lösung zur Frage: warum der Vogel die Nähe der Waldbäche in Gebirgsgegenden liebt, liefert. Ursprünglich dürfte er nämlich an solchen Felswänden genistet haben und baute erst später in Baumnischen sein Nest. Bis er aber zu letzterer Nistweise gelangte, gab es wohl erst eine Zwischenstufe, in der er sein Nest zwischen die frischen Auswüchse der Baumstämme anlegte, wie solches Riefkohl in Mecklenburg beobachtete.

An einem kühlen, trüben Septembermorgen dieses Jahres, an dem die Sonne nur manchmal hervorblickte, überraschte mich der frisch und laut wie im Mai klingende Gesang eines Zwergfliegenfängers. Danach gehört unser lieber kleiner Freund auch zu den Herbstsängern.

IL PIGLIAMOSCHE PETTIROSSO
(MUSCICAPA PARVA PARVA
BECHST.)

DEL DOTT. EUGENIO GRESCHIK,
MUSEONAZIONALE UNGHERESE
BUDAPEST.

QUESTO interessante e grazioso abitatore delle foreste dell'avifauna ungherese lo si trova in molte regioni del paese, ma in nessun luogo è frequente. Esso predilige i faggi, le quercie e gli abeti. Secondo le due grandi opere di Chernel il pigliamosche pettirosso sarebbe stato scoperto in Ungheria presso Eperjes (comitato di Sáros) nel 1837 da Petényi, ma questo è un errore. Petényi vi trovò colà solamente il primo nido e le uova, mentre l'uccello si trovava già da lungo tempo — i nostri dati vanno fino al 1827 — nelle collezioni di Földváry e di Aebly. Già allora era notato nel comitato di Pest, in occasione del suo passaggio autunnale, come oggi quando si presenta anche nella periferia della capitale.

Io m'incontrai col pigliamosche pettirosso molte volte specialmente nelle magnifiche pinete della regione del Szepes. Nei boschi dove si trova, esso costituisce il loro principale ornamento. Prima della guerra lo vedevo di rado, ma dal 1924 il numero di questi uccelli segna un aumento rallegrante. Predilige specialmente i boschi delle pini silvestri ed è bene se nelle vicinanze mormora qualche ruscello, oppure vi si trova qualche prato silvestre. Depone il suo nido nelle cavità degli alberi prodotte da qualche taglio.

Durante il passaggio autunnale, lungo i corsi d'acqua aventi posizione meridionale spesso vidi i pigliamosche pettirosso alzarsi dai cespugli degli salici per pigliare gli insetti. Allora essi si trovano nei cespugli dei ciglioni ed anche nei giardini. In quell'epoca li vidi passare in famiglia, a coppie, i giovani a due, ed anche soli.

Avviene anche che strada facendo s'incontrano con i pigliamosche grigi, uccelli tipici degli apiari della regione del Szepes. Ma non restano a lungo assieme, come si può facilmente osservare nei giardini, perchè all'indomani i pigliamosche pettirossi assai più agili scompaiono, mentre i compagni grigi sono ancora sul posto.

Il 1° agosto di quest'anno presso il villaggio di Tamásfalu, là dove il selvaggio ruscello Béla sbocca nel fiume Hernád, sulle ripide roccie dell'altezza di 8 metri che s'inalzano dal letto del ruscello, sull'orlo stretto prodotto dalla rottura d'una roccia, trovai il nido ed i piccini del pigliamosche pettirosso. A prescindere dal covo tardivo, che si spiega con il ritardo anormale della primavera, cito questo luogo insolito di nidificazione, perchè dà una spiegazione alla predilezione che quest'uccello ha per i ruscelli da montagna. E' verosimile cioè che in origine esso s'annidasse su queste dirupi e che soltanto più tardi sia passato alla nidificazione nelle cavità degli alberi. Prima però di passare a quest'ultimo sistema di nidificazione, ci sarà stato un altro periodo transitorio, durante il quale s'annidava nei germogli gettati dal tronco degli alberi, come fu osservato a Mecklenburg da Riefkohl.

In una fredda mattina di settembre, quest'anno, sotto il cielo coperto — con brevissime apparizioni del sole — mi beavo nel magnifico canto del pigliamosche pettirosso, che si faceva sentire come nelle più belle giornate di maggio. In base a questa constatazione il nostro grazioso pigliamosche pettirosso apparisce anche in autunno tra gli uccelli cantatori.

LE GOBE-MOUCHE ROUGEÂTRE
(MUSCICAPA PARVA PARVA
BECHST.)

PAR M. EUGÈNE GRESCHIK
DU MUSÉE NAT. HONGROIS,
BUDAPEST

C E PRÉCIEUX et gracieux représentant de la faune ailée hongroise est un habitant des forêts, qui se rencontre partout dans le pays, mais nul part très fréquemment. Il affectionne également les hêtrais, les chênaïes et les forêts de conifères. Selon les deux grands ouvrages de Chernel, le gobe-mouche rougeâtre a été découvert en Hongrie par Petényi en 1837 près d'Eperjes, comitat de Sáros, mais c'est là une erreur. Petényi n'a trouvé là que le premier nid et les premiers oeufs, mais quand à l'oiseau, depuis longtemps, — les plus anciennes données qui nous restent remontent à 1827, — il était connu de Petényi et se trouvait dans les collections de Földváry et Aebly. Dès alors on l'avait observé dans sa migration d'automne dans le comitat de Pest, de même qu'aujourd'hui, où il se rencontre encore aux confins de la capitale.

Pour ma part, j'ai rencontré plus d'une fois le gobe-mouche rougeâtre dans les magnifiques forêts de conifères du Szepes-ség (Sépusie). Partout où on le voit, il est la parure des forêts. Avant la guerre je ne l'ai aperçu que rarement, mais depuis 1924, le nombre de ces oiseaux a heureusement augmenté. Il aime particulièrement les pins des forêts et préfère le voisinage des ruisseaux et des clairières. Il fait son nid dans un de ces creux en forme de niche qui résultent des lésions des arbres.

Dans sa migration automnale j'ai vu souvent, le long des ruisselets exposés au midi des petits gobe-mouches rougeâtres, s'envoler des buissons de saules et gober les insectes. A cette époque,

on le rencontre aussi dans les buissons des sentiers et dans les jardins. J'ai déjà vu, en la saison dont je parle, des familles, des couples, des petits volant deux à deux et même des solitaires. Il arrive aussi alors qu'ils se rencontrent aussi en route avec des vols de gobe-mouche gris, les oiseaux typiques des rûchers de Szepes. Mais ils ne restent pas longtemps ensemble, comme on peut bien observer dans nos jardins, car dès le lendemain, les gobe-mouches rougeâtres beaucoup plus agiles ont déjà disparu, tandis que les congénères gris s'y montrent encore.

Le premier Août dernier, près de Tamásfalu, où le pittoresque ruisseau Bélapatak se jette dans le Hernád, sur les parois de rochers calcaires qui s'allongent abruptement le long du lit du ruisseau, à environ 8 mètres de hauteur sur une étroite corniche produite par un rocher détaché de la masse, j'ai aperçu un nid de gobe-mouche rougeâtre avec des petits. Abstraction faite de l'éclosion tardive qui peut s'expliquer par l'arrivée anormalement tardive du printemps cette année-ci, je mentionne cet emplacement insolite par ce qu'il explique d'une manière assez vraisemblable, pourquoi le gobe-mouche rougeâtre habite si volontiers dans les voisinages des ruisseaux de forêts.

Il est probable en effet qu'à l'origine ces oiseaux nichaient sur des parois rocheuses de ce genre et qu'ils n'ont adopté que plus tard la nidification dans les cavités des arbres. Mais avant d'en arriver à ce genre de nidification, ils ont connu peut-être une époque intermédiaire où ils faisaient leurs nids sur les rejetons sortis du tronc des arbres, comme Riefkohl l'a observé dans le Mecklenbourg.

Par un frais matin de Septembre dernier, par un temps brumeux, — le soleil ne faisant que quelques courtes apparitions,

— j'ai joui du chant merveilleux du donc, notre gentil gobe-mouche rougeâtre
 gobe-mouche rougeâtre aussi sonore que compte au nombre des oiseaux qui
 par la plus belle journée de Mai. Ainsi chantent encore en automne.

BIRD PROTECTION IN ENGLAND

BECAUSE of its geographical position, England or shall I say the British Isles, holds a peculiar place in bird-life moving either from the South or North or vice versa. For many years now it has been the work of the Royal Society for the Protection of Birds to organize Sanctuaries where rare migrants and other birds may congregate and breed at peace without any fear of being robbed or otherwise interfered with. The organization of this Society is excellent and it is very largely owing to their efforts that many birds still preserve their place among the lists of British breeding birds.

But the Society would be helpless if it were not for that splendid band of watchers who, throughout allweathers, guard so jealously the preserves in their care, and with such marked success. These Sanctuaries are scattered over the British Isles from the Orkneys and Shetlands far to the North of Scotland to the extreme South West of England in Cornwall and the South East in Kent with various places in Wales and other parts of England. Not only are the watchers so splendid in their efforts but their moral influence counts for an enormous lot as by degrees even the most indifferent begin to realize that there must be something in this protection, and soon through sheer respect feel that it is up to them, even if not to actually aid in protection, anyhow to prevent others from trying to interfere with protection so that in due course it comes about that mere shame of not playing the game causes many who would otherwise rob the nests of rare birds to entirely desist from so doing and to see that others do the same. And then there comes the time to most ornithologists, if not to all, when mere egg collecting becomes an entirely secondary consideration and slowly ceases to be replaced by a real love of bird life, as exemplified by observation of the real life of breeding couples before, during, and after, incubation: and then protection becomes a safe and sure thing. There must always be a percentage of egg-robbers, either themselves or through agents, for the mere lust of greed, and possibly competition, sometimes even for filthy lucre: some even cloak their greed under the pretence of so-called scientific purposes! but public opinion will gradually stop this, I do believe and hope, as the world gets more interested and attached to the bird life of the Country.

There is one more side-light on protection which is even more difficult to guard. It might be termed the irresponsible gunman. Annually in Spring, Autumn and Winter, extremely rare birds pass through the British Isles, either through choice maybe, or storm driven or for some reason unknown to mere man. Instead of that bird being watched with interest and noted with care, the first thought of so many is, alas, to shoot: and there lies a wretched corpse to be either handed over to some Museum to look as it never looked in real life or thrown away

after a careless glance. Whilst admitting that science must take its quota for careful analysis and classification even the most ardent gunman, if he would but think a little, should realize that every country would be all the richer in bird life if the poor unsuspecting creatures were allowed to go their way safe and sound, either to stay and breed in the country or to travel to its real destination. Perhaps time may tell and the day may come when birds may be left in safety: is it toomuch to hope for? I trust not.

H. W. MADOC. Douglas, Isle of Man

A MADÁRVÉDELEM ANGLIÁBAN H. W. MADOC, DOUGLAS, ISLE OF MAN

A DÉLRŐL vagy északról jövő madarak vonulása alkalmával Anglia földrajzi fekvésénél fogva különös szerepet játszik. Az angol Királyi Madárvédelmi Társaságnak sokévi munkájába került a védett területek megszervezése, ahová ritka vonulók és más madarak összegyűlhetnek és háborítatlanul költhetnek. Ez a társaság kitűnően van megszervezve és nagyrészt fáradozásainak köszönhető, hogy még most is sok madár szerepel az angolországi költőmadarak névjegyzékén. Azonban a Társaság sem működött volna olyan eredménnyel, ha nem lettek volna oly kiváló őrei, akik bármilyen időben féltő gonddal őrzik a reájuk bízott védelmi területeket. Ezek a védett területek szét vannak szórva egész Angliában, északon az Orkney- és Shetland-szigetektől délen Cornwall-ig és Kent-ig. Az örök tényleges munkája mellett azonban megbecsülhetetlen az az erkölcsi hatásuk is, amely lassan a legközönyösebb szemlélőben is föltámasztja a madárvédelem jogosultságának gondolatát és ha ennek érdekében tényleges munkát nem is fejt ki, de másokat megakadályoz abban, hogy a védelem ügyének ártsanak. A legtöbb ornithologus megéri azt az időt, amikor a puszta tojásgyűjtés elveszti jelentőségét, sőt lassan megszűnik, a madarak életmódja iránti érdeklődés tért hódít, mint pl. a költőpárok megfigyelése a költés minden szakában: s majd

akkor tölti be a madárvédelem igazi hivatását. Tojásrablók mindig akadnak, akik személyesen vagy ügynökökkel dolgoznak, kapzsiságból, versengésből, olykor önző nyereségvágyból, sőt egyesek a tudományos cél álarca alatt! De ennek lassanként véget vet a közvélemény ereje, hiszem és remélem, amikor a közönséget jobban érdekli és leköti majd a vidék madárvilágának élete.

A madárvédelemnek másik nehezen ellenőrizhető ellensége a felelőtlen puskás. Évente tavasszal, ősszel és télen rendkívül ritka madarak költöznek át Anglián, önként, vagy pedig a vihar vagy más az ember előtt ismeretlen ok által kényszerítve. Az ilyen madarat érdeklődő megfigyelés és ennek gondos följegyzése helyett a legtöbbször puska lövés éri: a szerencsétlen holttest aztán egy múzeumban nyer olyan alakot, amilyen alakú életében sohasem volt, vagy pedig könnyelműen eldobva ott marada helyszínen. Megengedjük, hogy a tudománynak a pontos leírás és osztályozás céljából szüksége van bizonyos hányadra, azt azonban a legszenvedélyesebb puskásnak is be kell látnia, hogy minden vidék madárvilága annál gazdagabb volna, minél háborítatlanabban folytathatná a szegény gyanútlan teremtés útját, hogy vagy az illető vidéken megtelepedhessen és költhessen, vagy pedig igazi rendeltetési helyére tovább vándoroljon. Talán fölvirrad még az a nap, mikor a madarakat már nem bántják. Remélem, hogy az a kívánság nem elérhetetlen.

THE NEEDS OF BIRD PROTECTION IN NEW-ZEALAND

3. FIRE.

THIS is the chief weapon of the farmer in the conversion of forest into grassland, and as such is the chief agent in (1) above. But in addition, there is considerable evidence that grass-fires on the original tussock-plains of the South Island were the principal factor in the total extinction of the New-Zealand quail.

It remains now to indicate what is being done to protect the birds which are left, and what ought to be done to preserve them more effectively. There are two kinds of bird — protection — passive and active. So far as the first is concerned New-Zealand probably leads the world; for under the Animals Protection and Game Act of 1921 almost every native bird is absolutely protected, while a small number is placed on a game schedule which permits their being shot at certain times and under very restricted conditions. It is now the policy of the Government to refuse collecting permits to non-residents, and in the event of specimens of native birds being granted to foreign institutions, such specimens must be shot by an official of the New-Zealand Government.

It can fairly be said that so far as Government action is concerned this is all that is done to preserve the birds of New-Zealand, and on paper it would seem to be all-sufficient. How lamentably inadequate it is in practice is indicated by two very paradoxical sets of facts: firstly, those birds which are not protected, but on the contrary strenuously outlawed — for instance, the kea parrot, the shags and the harrier hawk — are probably more abundant than ever, and in some cases extending their range; secondly, the indigenous birds of Cuba, as I had an opportunity to observe in 1925, seem in no worse case, if in no better, than those of New-Zealand, yet so far as I could find they were shot or trapped without restriction. So far, then, as the protection laws in New-Zealand are concerned, we can probably suggest no improvement.

With regard to active protection, what are we doing to counteract the deleterious influences outlined above, and what can we do? First, and foremost, the laws, excellent in themselves, should be enforced, as they are most emphatically not today. To quote from the latest report of the New-Zealand Native Bird Protection Society, »The Act does not, however, state definitely whose business it is to enforce the conditions, and we have been unable so far to fix the responsibility. The Department on which responsibility falls primarily has no apparent means of checking poaching and other breaches of the Act with reference to these Absolutely Protected Birds. Further, all the income from wild life sources appears to be set aside in the interests of game-bird and fish conservation, excepting a half share of opossum skin royalties allocated to the State Forest Service for the purpose of destroying goats, deer, etc. This latter, now amounting to a large sum, awaits utilisation. Our most valuable birds are thus left out in the cold. The State Forest Service, so far as their special reservations are concerned, some Acclimatisation Societies and occasionally the police interest themselves, but the whole matter of enforcing the conditions of the Act, so far as these

specially listed birds are concerned, appears extremely vague and certainly requires elucidation. . .« Finally, The sanctuaries and reserves themselves are under the control of a number of different Government Departments and Boards. One of the greatest aims of the Bird Protection Society is to secure unity of control in all matters related to conservation.

With regard to the sanctuaries and reserves there exists the same notion that a mere paper declaration is all-sufficient to obtain the end in view. I am glad to see that Dr. Hill, the Director of Kew Gardens, during his recent visit to New-Zealand, criticised very strongly in the local press this mistaken policy. He writes, »The setting aside of areas as reserves is a very laudable policy, but what I would like to know is what exactly is your object in establishing these reserves? Are they merely beauty spots set aside for picnic parties, or are they reserves for the preservation of native plants? If, as I hope is the case, they are the latter it is nothing short of a scandal that in the Tongariro National Park, for instance, heather should have been introduced, and that goats should be allowed to wax fat on the growth on Mount Egmont. In Switzerland reserves are reserves, and the greatest precautions are adopted to prevent the introduction of alien plants. In New-Zealand, in some instances at any rate, your policy seems to be to create a reserve and then to fill it with foreign plants or animals, much to the detriment of the native growth. Your native flora is such that it needs no outside assistance to make it attractive. What is needed seems to me to be a botanical expert to advise upon the policy in respect to your reserves.« And we would suggest also an ornithologist, for the welfare of the birds and the forest is intimately connected.

The mania for acclimatisation, or the establishment of foreign animals and plants, perhaps more prevalent in New-Zealand than in any other country, is a most insidious form of vandalism. In reserves and national parks it is a sin against posterity, and an everlasting reproach to New-Zealand, that such a process should not only be allowed, but should actually in many cases be deliberately and actively encouraged by persons in authority whose patriotism, scorning those natural beauties which embody the very spirit of our country, rises no higher than a desire to create in New-Zealand a paltry imitation of other lands.

The second line, then, which active protection must take, is a vigorous campaign against aliens — plant and animal — in the sanctuaries and reserves, above all against the rats, feral cats, stoats and weasels. The two latter were intentionally introduced as a measure against the plague of rabbits, themselves also deliberately imported. But Australia, which suffers far more than New-Zealand from the rabbit pest, refused to believe that two wrongs could make a right, and has therefore never followed New-Zealand's bad example in introducing stoats and weasels. In the latter Dominion an Order in Council in 1923, declared stoats and weasels to be natural enemies of the rabbit throughout the country, and so these bloodthirsty little animals, widespread through the forests where rabbits do not exist, may not be destroyed save by special permission granted by Inspectors of Stock, and effective only on sanctuaries, poultry-farms and game-raising establishments. In any case, a campaign against vermin cannot be undertaken without vastly more caretakers and skilled rangers than are at present employed. No fewer than 39 islands and groups of islets round the coast are gazetted under various Acts as bird sanctuaries, but only two have curators.

There is another very dangerous side of the acclimatisation question which should not be overlooked. Once a sanctuary is created in a favourable situation there is a regrettable tendency to stock it, or wish to stock it, with species of native birds not already present, but confined to different localities or even to other islands. In the case of the confusing medley of species and varieties in the Kiwis (*Apteryx*) and the Wekas (*Gallirallus*) this practice leads inevitably to interbreeding and perhaps prevents for ever the elucidation of puzzling forms. It is species we should preserve not mongrels.

Finally there is great need for education. A healthy public opinion, freed from the erroneous notion that the native birds are doomed in any case, would do more to enforce the protection-laws in the back-blocks than all the police in the world. This is the task of the Native Bird Protection Society, and I can confidently report that it has the work well in hand, and is receiving very hearty support from the Press and from the Government Departments concerned.

To summarise briefly, the greatest needs of bird protection in New-Zealand are as follows:

1. Adequate enforcement of the protection laws.
2. Unity of control of sanctuaries and reserves.
3. A campaign against aliens — plant and animal — in the sanctuaries.
4. Intensive research into the problem why some species adapt themselves to changed conditions, while others disappear.
5. Education of young and old in the value and interest, scientific, economic and aesthetic, of the native birds of New-Zealand.

J. G. MYERS, SC. D.

New-Zealand Member of the International
Committee for Bird Protection

HOGY ÁLL A MADÁRVÉDELEM ÜGYE NEW-ZEALANDBAN?

(ÚJ-ZELAND)

DR. J. G. MYERS,

A NEMZETKÖZI MADÁRVÉDELMI
BIZOTTSÁG ÚJ-ZELANDI TAGJA

(Befejező közlemény.)

A mezőgazdaság a tüzet is használja az erdőségeknek legelővé való átalakítása alkalmával és ez a madárvilágban hihetetlen pusztításokat végez. Így pusztult ki teljesen a déli szigeteken az újzelandi fűrj. Ami a madárvédelmi törvényeket illeti, abban Új-Zeland vezet talán az egész világon. Az 1921-i állat- és vadvédelmi törvény alapján az összes őshonos madarak védelem alatt állanak, egy kis számuk pedig csak engedéllyel lehető bizonyos időben, bizonyos helye-

ken. Ha pedig idegen tudományos intézmények részére engedélyezi is a kormány az ilyen védett fajok lövését, akkor ezek csak az újzelandi kormány közegei által ejthetők el. A kormány a madárvédelem tekintetében mindent megtett, de a törvények csak papíron vannak meg. A madárvédelmi területek és rezervátumok mind különböző állami hivatalok ellenőrzése alatt állanak. A madárvédelmi szövetségnek a legfőbb célja ezen ellenőrzést egyesíteni. A rezervációkról igen erős kritikát gyakorolt Dr. Hill, aki is különösen kikelt az idegen növények és állatok betelepítése ellen. Ez az észszerűtlenség Új-Zelandban oly nagy mértékben van meg, mint sehol másutt a világon. Ezzel szinte meghamisítják az eredeti természet szépségeit. Az aktív

madárvédelem egyik főeszköze az idegen növény és állatok elleni küzdelem, főképp a patkányok, macskák és menyétek ellen (e két utóbbit szánt-szándékkal hozták be az üregi nyulak elszaporodása ellen, mint azoknak természetből fogva ellenségeit). Csakhogy ezek a kis ragadozók elszaporodtak és ott is, ahol üregi nyulak nincsenek. Végül igen nagy hiány van a közoktatásban. Egy egészséges, mindenféle téves véleményről mentes közvélemény itt is nagyon sokat használhatna. Ennek a létrehozásán fáradozik, főleg az őshonos madarak védelmére alakult társaság (Native Bird Protection Society). Az ügy jelenleg a legjobb kezekben van és igen erős támogatásban van része ennek,

úgy a sajtó, mint a kormány részéről is. Röviden összefoglalva, Új-Zelandban a madárvédelem terén a következő fontos tennivalók volnának: 1. A meglévő törvények megfelelő végrehajtása. 2. A védett területek, rezervátumok egységes ellenőrzése. 3. Kiküszöbölni a védett területekről minden idegen betelepített növényt és állatot. 4. Tüzetes kutatások az irányban, hogy miért alkalmazkodnak egyes fajok a megváltozott életkörülményekhez, míg mások pedig eltűnnek onnan. 5. Felvilágosítani úgy az ifjúságot, mint a felnőtteket Új-Zeland őshonos madárvilágának gazdasági, tudományos és esztétikai értékéről és jelentőségéről.

A NAGY PÓLING (NUMENIUS ARQUATUS L.) FÉSZKELÉSE MAGYARORSZÁGON

A MAGYAR Alföld eléggé közönséges és közismert madara a nagy póling, melyet a nép szélkiáltónak is nevez, mert megjelenéséből az idő változására lehet következtetni. Ha a magasban a póling elkiáltja magát, a pásztor-ember akkor már közelebb tereli a nyáját a karámhoz, tapasztalatból tudja, ugyanis, hogy eső vagy vihar van közeledőben. Az alföldi vadász is jól ismeri a nagy óvatosságáról jólismert madarat. Népünk hazainak tartja a fajt, noha ezideig fészkenek nyomára nem akadtak. Arról, hogy hazánkban fészkelne, sem a tudományos irodalomban, sem a szájhagyományban említés nem történt. Évről-évre megismétlődik, hogy itt vagy ott pólingfészkekre, illetőleg fiatalokra akadtak volna, mindez azonban csak téves hír volt, amely nem igazolódott be. 20 évi kutatásom azt eredményezte, hogy végre sikerült e kósza hírekkel szemben biztos adatot is szereznem. 1928. évi május hó 3-án madárvédelmi kirándulásra indultunk négyen, hogy a hamvasvarjú (*Corvus cornix* L.) fészkeleit irtjuk. Útunk a Székesfehérvár mellett elterülő rétségre vezetett, ahol az itt elterülő fűz és nyárfákat különös előszeretettel foglalják el fészkelési helyül a varjak. Ezen a rétségen a vasúti vonaltól kb. egy kilométernyire meglepetésszerűen egy nagy póling szállt fel, amely magára vonta figyelmünket. A felröppenés helyét pontosan megjegyeztük és madarunk további magatartását lelapulva figyeltük. Röptében igen gyanúsán viselkedett, majd leszállt és idegesen jobbra-balra futkosott a még csak arasznyi magas fűben. Mindezt látcsövünkön át igen könnyen észrevettük, így a madár azonosságához kétség nem férhetett. A nagy póling ekkor rövidesen újból szárnyra kelt s a felrepülési helyét — vészhangokat hallatva — ismételten körülropködté. Az egyébként rendkívül óvatos nagy póling e szokatlan viselkedése azt a gyanút keltette bennünk, hátha a fészkeről röppent fel a madár? A megjegyzett pont

irányában egymástól bizonyos távolságban a fészek felkutatására indultunk. Ekkor már madarunk 5—6 társával puskalövésnyire kóválygott fejünk felett. Rövid keresés után a már ismert ponton megtaláltuk a primitív földbe kapart gödröcskéből álló, száraz fűvel gyéren almozott fészket a benne levő négy nagy körtealakú, zölde alapon barnás pettyes tojással, amelyek a fészekben vékony végükkel befelé köralakban feküdtek. A négy tojás mérete és súlya a következő: I. Hosszúsága 67 mm., szélessége 43 mm., súlya 3·8 gr. II. Hosszúsága 68 mm., szélessége 44 mm., 4·05 gr. A III. hosszúsága 70·2 mm., szélessége 43·2 mm., súlya 4 gr. A IV. hosszúsága 70 mm., szélessége 45 mm., súlya 4·4 gr. Megjegyzem, hogy a szóbanforgó nedves réten, amely vizenyős, egy-két tűzokpár (*Otis tarda* L.) is szokott fészkelni.

RADETZKY DEZSŐ, Székesfehérvár

THE NESTING
OF THE EUROPEAN CURLEW
(NUMENIUS ARQUATUS L.)
IN HUNGARY
BY DESIDER RADETZKY,
SZÉKESFEHÉRVÁR

ONE of the common and best known birds of the Hungarian Plains is the European Curlew, also called by the people »weather bird« as its appearance is believed to be a sign of a change in the weather. When the herdsman hears its call from above, he gathers his herd into the fold, as he knows from experience that rain or storm is approaching. Also the game shooters of the Plains are familiar with the curlew, known for its great shyness. Local people believe it to be a native bird, although no trace of its nest has hitherto been discovered. Neither in the scientific literature nor in legends has any mention been made of the fact that it breeds in Hungary. Year after year nests or young of the curlew are said to have been discovered but the reports have invariably been found to be erroneous and have never been substantiated, except in the following case.

As a result of 20 years of research I have succeeded in obtaining positive data confuting the various unfounded rumours. On May 3rd 1928, a party of four started on a bird protection excursion for the

purpose of destroying the brood of the hooded crow (*Corvus cornix* L.). Our way led to the meadow land around Székesfehérvár where the willows and poplars, usually found in great numbers on the meadows, are favourite nesting places of the hooded crow. On this meadow, at a distance of about one kilometre from the railway station, to our great surprise we caught sight of a curlew just flying up which, of course, at once attracted our attention. We carefully marked the place where the bird first took to its wings, and stooping down watched its further conduct. In flight it behaved somewhat suspiciously and coming down it began to run nervously to and fro in the grass, barely a few inches high. We could observe all this very clearly through our field glasses and there could be no doubt as to the identity of the bird. The curlew then flew up again and emitting a few warning notes circled round the spot from where it started. This unusual behaviour of a bird known to be very cautious made us wonder whether it had a nest somewhere near. We then started at a certain distance from each other in the direction of the marked spot to find the nest. By that time the curlew first noticed, with five or six of its fellows, was at a distance of about a shot above us. After a short search on the spot

where we saw the bird rise we found in a nest, consisting of a shallow hole in the earth, scantily lined with dry grass, four large pear shaped green eggs with brown dots on them. The measurements of the four eggs were: the following. 1. length 67 mm, width 43 mm, weight 3.8 grammes; 2. length 68 mm, width 44 mm, weight 4.05 gr; 3. length 70.2 mm, width 45 mm, weight 4.4 gr; 4. length 70 mm, width 45 mm, weight 4.4 gr. It should be remarked that on this meadow, which is always damp, also some bustards (*Otis tarda* L.) are wont to breed.

DAS BRÜTEN DES GROSSEN
BRACHVOGELS (*NUMENIUS
ARQUATUS*) IN UNGARN
VON DESIDERIUS RADEZKY
SZÉKESFEHÉRVÁR

DER grosse Brachvogel ist im ungarischen Alföld ein ziemlich gemeiner und allbekannter Vogel und wird vom Volke auch »Windschreier« genannt, da sein Erscheinen auf eine Veränderung der Witterung schliessen lässt. Trotzdem ist über sein Brüten in Ungarn weder aus der wissenschaftlichen Literatur, noch aus mündlicher Überlieferung etwas sicheres bekannt geworden. Nun gelang es mir endlich, nach 20-jährigem Nachforschen das sichere Brüten dieses Vogels festzustellen. Am 3. Mai 1928 begab ich mich mit 3 Begleitern auf die Wiesen in der Nähe von Székesfehérvár, um die dort auf Weiden und Pappeln zahlreich vorhandenen Nester der Nebelkrähe (*Corvus cornix* L.) zu zerstören. Von diesen Wiesen flog, in cca 1 Km Entfernung vom Bahngeleise, unerwartet ein grosser Brachvogel auf, der unsere Aufmerksamkeit fesselte. Wir merkten uns genau den Aufflugsort und beobachteten versteckt das weitere Betragen unseres Vogels. Er flog bald herab und lief in dem erst spannenhohen Grase

aufgeregt hin und her, was wir durch unser Fernglas genau beobachten, so wie auch den Vogel genau bestimmen konnten. Bald nachher erhob er sich wieder in die Luft und umflog — Warnungsrufe ausstossend — mehrmals die Stelle. Dies sonderbare Gebahren brachte uns auf den Gedanken, dass der Vogel vielleicht von seinem Neste aufflog. Wir gingen auf die gemerkte Stelle zu und jetzt schwebten bereits 5—6 Exemplare in Schussweite ober unseren Köpfen. Nach kurzem Suchen fanden wir auch wirklich an der erwarteten Stelle das Nest: eine kleine, primitiv in die Erde gescharrte Grube, mit wenigen trockenen Grashalmen ausgelegt. Es lagen darin 4 grosse, birnförmige, auf grünlichem Grunde braun gefleckte Eier, mit der Spitze nach innen gerichtet. Länge: 67; 68; 70.2; 70 mm. Breite: 43; 44; 43.2; 45 mm. Gewicht: 3.8; 4.05; 4; 4.4 g. Ich bemerke noch, dass auf obiger nassen Wiese auch einige Trappenpaare (*Otis tarda* L.) zu nisten pflegen.

LA NIDIFICAZIONE
DEL CHIURLO MAGGIORE
(*NUMENIUS ARQUATUS*)
IN UNGHERIA
DESIDERIO RADEZKY,
ORNITOLOGO DEL MUSEO
DI SZÉKESFEHÉRVÁR)

UN uccello abbastanza comune e noto del bassopiano ungherese è il chiurlo maggiore che viene chiamato dal popolo messaggero di vento, perchè dalla sua presenza si può dedurre cambiamento di vento. Se il chiurlo dà delle strida dall'alto i pastori portano il gregge presso il recinto, poichè sanno per esperienza che s'avvicina il vento o la tempesta. Anche il cacciatore conosce bene l'uccello noto per la sua cautela. Il nostro popolo ritiene che la razza sia nostrana benchè finora non si è riusciti a scoprirne il nido. Che esso

nidifichi nel nostro paese non viene ricordato nè nella letteratura scientifica nè nella tradizione tramandata dai nostri avi. Avviene tutti gli anni che nel tale o nel tal'altro posto è stato scoperto un nido di chiurlo ossia dei piccini, ma poi risulta che la notizia non è fondata. Dopo vent'anni di indagini sono riuscito ad acquistare dei dati sicuri di fronte alle dicerie. Il 3 maggio del 1928 partimmo in quattro con lo scopo di distruggere i nidi del corvo cinerino (*Corvus cornix* L.). La strada ci condusse ai prati che si stendono presso Székesfehérvár i cui salici ed i cui pioppi sono scelti dai corvi con speciale predilezione come posti per nidificare.

In questo prato, a circa un chilometro dalla linea ferroviaria, con nostro grande stupore si alzò a volo un chiurlo maggiore richiamando sopra di sè la nostra attenzione. Dopo aver stabilito con esattezza il luogo dal quale l'uccello prese il volo ci appiattammo a terra osservando i suoi movimenti. Durante il volo esso tenne un contegno molto sospetto, poi scese correndo nervosamente a destra ed a sinistra sull'erba alta appena un palmo. Tutto ciò osservammo facilmente con un binocolo, quindi sull'identità dell'uccello non poteva esservi alcun dubbio. A breve distanza quindi il chiurlo maggiore riprese il volo, volando ripetutamente intorno al posto donde aveva spiccato il volo, emettendo suoni d'allarme. Questo contegno insolito del chiurlo maggiore, uccello del resto straordinariamente cauto, aveva destato in noi il sospetto ch'esso abbia preso il volo dal suo nido. C'incamminammo verso il punto fissato, alla ricerca del nido, mantenendo tra noi una certa distanza. Allora il nostro uccello volteggiava con 5-6 compagni sopra di noi a tiro di fucile. Dopo brevi ricerche, nel posto già noto trovammo il nido primitivo, composto di piccole buche scavate nella terra e ricoperte con un pò

di erba secca, con dentro 4 grandi uova verdastre, con delle macchie brune, a forma di pera, collocate in forma di circolo con la punta sottile verso il centre del nido. La misura ed il peso delle uova sono le seguenti: I. lunghezza 67 mm., larghezza 43 mm., peso 3.8 grammi; II. lunghezza 68 mm., larghezza 44 mm., peso 4.05 gr.; III. lunghezza 70.2 mm., larghezza 43.2 mm., peso 4 grammi; IV. lunghezza 70 mm., larghezza 45 mm., peso 4 gr.; Osservo infine che nell'umido prato in parola sogliono nidificare anche alcune paia di ottarde (*Otis tarda* L.).

LA NIDIFICATION EN HONGRIE
DU GRAND COURLIS (NUMERUS ARQUATUS)
PAR M. DÉSIRÉ RADEZKY,
ORNITHOLOGUE DU MUSÉE DE
SZÉKESFEHÉRVÁR

LE COURLIS que le peuple nomme aussi »szélkiáltó« (cri-vent) parceque de son apparition on peut conclure un changement de temps, est un oiseau assez commun et connu dans l'Alföld (Bas-pays) hongrois. Quand du haut des airs retentit le cri de cette oiseau, le berger ramène son troupeau vers l'enclos, car il sait par expérience qu'il va y avoir de la pluie ou de l'orage. Le chasseur de l'Alföld connaît bien aussi cet oiseau d'une prudence proverbiale. Notre peuple voit en lui un oiseau hongrois, bien que jusqu'à présent on n'ait pu en trouver le nid. Ni dans la littérature scientifique, ni dans la tradition orale, il n'a jamais été fait mention qu'il fit son nid en notre pays. D'année en année le cas se répète de la prétendue rencontre en tel ou tel lieu de nid ou de petits de cet oiseau, mais toujours c'était là une nouvelle éronnée. Après 20 ans de recherche j'ai réussi enfin à me procurer une donnée certaine au sujet de bruits de ce genre.

Vers le 3 Mai 1928, nous étions partis à quatre pour une excursion dont le but était la protection des oiseaux: la destruction de nids de la corneille cendrée (*Corvus Cornix* L.). Notre chemin nous conduisit dans la prairie, à environ un kilomètre de la voie ferrée, un grand Courlis prit son essor, à notre grande surprise, et nous lui prêtâmes toute notre attention. Nous notâmes soigneusement le lieu d'où il c'était envolé et à plat ventre nous observâmes ce que notre oiseau allait faire. Dans son vol, il y avait quelque chose de très suspect, il descendit bientôt et se mit à courir nerveusement à droite et à gauche dans l'herbe haute seulement d'un empan. Comme nous pouvions très bien observer tout cela à travers notre longue-vue, il ne pouvait y avoir de doute sur l'identité de cet oiseau. Peu après, le grand Courlis s'envola de nouveau et tout en faisant entendre ses cris d'alarme, décrivit des cercles autour de son lieu de départ. Cette conduite insolite du grand courlis d'ailleurs extrêmement précautionneux, éveilla en nous le soupçon qu'il s'était envolé de son nid. Nous partîmes

à la recherche de ce nid, dans la direction du point observé et en nous tenant à une certaine distance les uns des autres. A ce moment, notre oiseau tournoyait déjà avec 5 ou 6 congénères à une portée de fusil au dessus de nos têtes. Après une courte recherche, nous trouvâmes au lieu déjà noté par nous, un nid primitif formé d'un trou creusé dans le sol, garni d'un peu d'herbe sèche et dedans quatre grands oeufs piriformes à points brunâtres sur fond verdâtre et disposés en cercle dans le nid, avec le bout le plus mince en dedans.

Les quatre oeufs avaient les dimensions et le poids suivants: I. Longueur: 67 mm, largeur: 37 mm, poids: 3·8 grammes. II. Longueur: 68 mm; largeurs: 44 mm, poids: 4·05 grammes. III. Longueur: 70·2 mm, largeur: 43·2 mm, poids: 4 grammes. IV. Longueur: 70 mm, largeur: 45 mm, poids: 4·4 grammes. Il faut remarquer que dans cette prairie humide et marécageuse quelques couples d'outardes (*Otis tarda* L.) ont aussi coutume de fair leurs nids.

A VETÉSI VARJÚ ÉLETE ÉS GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE A MEZŐHEGYESI ÁLLAMI BIRTOKON

A MAGYAR Alföld jellegzetes madara a vetési varjú. Ahol nagy kiterjedésű szántóföldek vannak összefüggő akácfasoportokkal, szóval ahol megélhetése és ténykedése biztosítva van: mindenütt található. A nagy kiterjedésű Alföldön azonban nagyon aránytalanul vannak megoszolva a vetési varjak, mivel igaz ugyan, hogy táplálékukat mindenhol megtalálhatják, ahol csak mezőgazdasággal foglalkoznak, de fészkeléssel alkalmas fák nem állnak mindenütt rendelkezésükre. Az ilyen vidéken alig látunk vetési varjút, vagy csak elenyésző számban. Nagyobb akácosokat, melyek megfelelnek a vetési varjak tömeges fészkelésének, csak nagyobb uradalmakban találhatunk. Az ilyen helyeken aztán van is minden fán 10–15 fészek és egy-egy kisebb vetési varjútelepen megszámlálhatunk ma 800–1000 darabot is. Magyarország mintaszerűen kezelt egyik legnagyobb birtoka a mezőhegyesi állami mintagazdaság, melynek területe 30.000

kat. hold. A birtokon a mezőgazdaságnak minden ágát művelik: nagykiterjedésű szántóföldek, hatalmas cukorrépatáblák, kenderföldek, hatalmas kaszálók, erdők váltakoznak egymással. Az uradalmat minden irányban szép fásoros utak szelik keresztül. Mivel a vetési varjú itt táplálékát mindenütt megkapja és fészkelésére alkalmas akácerdő is szép számmal van: mondhatjuk, hogy Magyarország egyik legnagyobb vetési varjútelepe Mezőhegyesen van. Van is minden fán 8—10 fészek is; nemcsak az erdőkben, hanem bent a központban az állomás melletti akácfacsoportokon és a parkokat szegélyező akácfákon is. Elképzelhetni, hogy tavasszal, költés idején, mekkora lárma van itt. A birtokon a búza- és kukorica-termelés a fő és a cukorrépa. Tavasszal mindenütt ott látjuk a vetési varjút csapatosan az eke után. Szedegeti a csimaszt, drótférget stb. Tavaszi szántás után a vetéseken járkal és bizony felszedegeti a gabonaszemeket is. Mezőhegyesen ilyenkor őriztetik a vetéseket és a vetési varjak kénytelenek a szomszédos földre menni, ahol azokat nem őrzik. Így jönnek át hozzánk a szomszédos Kisperegre. A tavaszi vetés után a répaföldeket járják, szedegetve az orrmányos bogarakat. Szorgalmasan járják a legelőket és kaszálókat és pusztítják a sáskát, szöcskét, tücsköket. Aratás után a tarlókon látjuk szedegetni az elhullott szemeket, de bizony a keresztekre is rászállnak és kiverik a magot. Megfogják az egeret is. Télen a trágyatelepeken keresgélnek és a szétterített trágyán szedegetik a rovarokat. Tavasszal, amikor a vetéseket őriztetik, elenyésző csekély az a kár, amit a vetési varjú a vetésekben okoz. Ellenben az orrmányosbogarak pusztításánál: a cukorrépánál, jelentős hasznot hoznak. Hogy a vetési varjú hasznos-e vagy káros, az nemcsak a veteményektől, a talajtól függ, hanem az időjárástól is. Tavasszal, ha az idő száraz és meleg, a bogarak előjönnek és így a vetési varjak azokból élnek és ezekkel nevelik fel fiaikat. Ha azonban az idő esős és hűvös, a rovarok elrejtőznek a föld alá és a vetési varjú kénytelen lesz gabonaszemeket keresni és ezt is hordani fiainak, holott — mint a gyomortartalomvizsgálatok igazolják — a vetési varjú főleg rovarokkal neveli fel fiait. Hogy nyáron és tavasszal kevesebb vetési varjút látni Mezőhegyesen, mint ősszel és télen (mint azt az uradalom igazgatója írja: Aquila 3. XXXII. 13.), ennek az oka az, hogy a vetési varjak bejárják a szomszédos határokat is. Így nálunk Kisperegen is kora reggeltől késő estig csatangolnak és csak este szállnak haza a hálótanyájukra. Jelenleg kevesebb a vetési varjú Mezőhegyesen, mint régen. Ennek oka, az uradalom igazgatója véleménye szerint, »hogy az erdőgazdaság akácerdejénél a húszéves vágásfordulóra tért át és ezek a fiatal akácosok nem nyújtanak megfelelő fészkelőhelyeket a vetési varjak részére.« (Aquila XXXII. 13.) Ennek a hatását érzik is Mezőhegyesen a káros bogarak elszaporodása folytán. Éppen ez okból elhatározták, hogy az akácerdőknél a 30 éves vágásfordulókra térnek vissza. Mindent egybevetve láthatjuk, hogy a vetési varjú a mezőhegyesi birtokon több hasznot hoz, mint amennyi kárt tesz. A vetési varjúkérdésben azonban nem szabad sohasem elhamarkodva ítélnünk: hogy tiszta képét lássuk ennek, nagyon sok körülményre kell tekintettel lenni és csak évek kitartó megfigyelése után ítélnünk erről helyesen. Okkal-móddal azonban elérhetjük azt is, hogy a vetési varjú haszna mindinkább emelkedni fog; kártétele pedig alig lesz számításba vehető. (Sajnos, hogy a mezőhegyesi birtokon nincsen alkalmazva szakornithologus, aki nemcsak a varjúkérdésben, de másban is hasznos és értékes adattal gazdagíthatná a magyar madártani szakirodalmat. Szerk.)

CSATH ANDRÁS, Kispereg

THE LIFE AND ECONOMIC
IMPORTANCE OF THE ROOK
ON THE STATE
PROPERTY AT MEZŐHEGYES
BY ANDREW CSATH,
TEACHER AT KISPEREG

THE rook nests in the large acacia woods of the Hungarian Plains. There are as many as 10 to 15 nests in some of the trees and in some of the smaller rook settlements there are as many as 500 to 1000 nests. The largest agricultural property of the Hungarian State is Mezöhegyes, covering 30.000 cadastral yokes. The estate is crossed in every direction by acacia-bordered roads. The main products of the estate are wheat, maize and sugar beet; but we alternately meet also large hemp-fields, pastures, meadows and woods. The largest rook settlement is at Mezöhegyes. In spring, during ploughing the rook follows the plough everywhere picking up grubs, wire-worms and also the grains of wheat from the spring sowing. For this reason the crops at Mezöhegyes have to be wathed. After the spring sowing the rooks stroll about on the beet fields picking up the beetles. On pastures and meadows it destroys diligently the grasshoppers and crickets. Therefore the harm done by beetles in the sugar beet is of little account. After harvesting, the rook looks for the wheat-grains on the stubble-fields but at the same time it beats out the grain from the sheaves. It also catches mice. In winter it searches for food on the dung-heaps, but it can also be seen in large flocks on the road-side. In rainy and cold weather the rook is obliged to feed on grain on which it also feeds its young, as the worms hide in the ground during the rainy season. In dry weather, however, it prefers insects to grain, also for its young. At present the number of rooks at Mezöhegyes is less than it used to be, owing to the fact that the 20 years'

period of the cutting down of woods has deprived them of suitable nesting places. As their decrease is beginning to be felt in the agriculture on the estate, the management of the estate has decided to cut down the trees every 30 years only. Whether the rook is a useful, or harmful bird can be decided only after several years of careful observation. As a matter of fact at Mezöhegyes the rook is more useful than harmful.

LEBEN UND WIRTSCHAFTLICHE
BEDEUTUNG DER SAATKRÄHE
AUF DER STAATSDOMÄNE ZU
MEZŐHEGYES
VON ANDREAS CSATH
KISPEREG

DIE wahre Heimat der Saatkrähe sind die grossen Akazienwälder des ungarischen Alföld. Ein Baum trägt oft 10—15 Nester und in einer kleineren Saatkrähenkolonie beträgt die Zahl der Nester oft 800—1000 Stück. Die grösste, musterhaft bewirtschaftete Staatsdomäne Ungarns ist Mezöhegyes mit 30.000 kat. Joch. Sie wird durch Akazienalleen durchschnitten. Es wird hauptsächlich Weizen und Mais, wie auch Zuckerrübe angebaut, aber auch grosse Hanffelder, Weideplätze, Wiesen und Wälder sind hier zu finden. Hier befindet sich die grösste Saatkrähenkolonie Ungarns. Die Saatkrähe folgt im Frühling überall dem Pfluge, Engerlinge, Drahtwürmer und aus der Frühlingssaat auch Weizenkörner auflesend. Darum müssen die Saaten in Mezöhegyes unter Aufsicht gestellt werden. Nach der Frühlingssaat besucht sie die Rübenfelder, fleissig Rüsselkäfer sammelnd. Auf den Weideplätzen und Wiesen verzehrt sie viele Heuschrecken und Grillen. Darum ist der Schaden der Rüsselkäfer auf den Rübenfeldern kaum nennenswert. Nach der Ernte sucht sie nach Weizenkörnern auf den Stoppeln oder schlägt die Körner aus den Kreuzen

heraus und fängt Mäuse. Im Winter treibt sie sich auf den Dunghäufen herum, ist aber auch neben den Strassen häufig. Bei Regen und kühlem Wetter ist sie gezwungen Weizenkörner anzugehen und füttert damit auch die Jungen, da die Insekten sich unter die Erde versteckten. Bei trockenem Wetter aber nährt sie sich mehr von Insekten und zieht auch ihre Jungen damit auf. Zurzeit hat sich die Zahl der Saatkrähen in Mezöhegyes verringert, da die Bäume mit 20 Jahren ausgeschlagen werden und solch junge Stämme ihnen keine entsprechenden Nistgelegenheiten bieten. Da ihr Rückgang sich in der Landwirtschaft bemerkbar macht, wird man die Abholzung auf 30 jährige Perioden verlängern. Die Frage, ob die Saatkrähe schädlich oder nützlich, kann bloss durch mehrjährige genaue Beobachtung entschieden werden. Im Grunde genommen ist die Saatkrähe in Mezöhegyes eher nützlich als schädlich.

LA VITA E L'IMPORTANZA
ECONOMICA DELLA COR-
NACCHIA NELLE TENUTE
DEMANIALI DI MEZŐHEGYES
DI ANDREA CSATH,
MAESTRO ELEMENTARE,
KISPEREG

LA patria della cornacchia si trova nei grandi boschi di acacia del bassopiano ungherese. Su ciascun albero si trovano anche 10—15 nidi ed in ogni singola cornacchiaia il numero dei nidi supera anche il numero di 800—1000. La maggiore tenuta demaniale dell'Ungheria, quella di Mezöhegyes, amministrata esemplarmente, conta 30.000 jugeri catastrali. La tenuta è tagliata da lunghe file d'acacia. Nella tenuta si produce principalmente frumento e granoturco nonchè barbabietole, ma notevoli sono anche le terre seminate a canapa, i pascoli, i prati ed i boschi. Ivi si trova la

più grande cornacchiaia d'Ungheria. In primavera la cornacchia si trova dovunque dove lavora l'aratro cogliendo larve e vermi e non manca di raccogliere dalla semina primaverile anche i grani di frumento. Per questo motivo a Mezöhegyes le semine devono essere custodite. Dopo le semine primaverili le cornacchie visitano le piantagioni di rape per cogliervi i curculionidi. Nei pascoli e nei prati distrugge con zelo le cavalette e di grilli. I danni prodotti alle barbabietole dai curculionidi quindi sono insignificanti. Dopo la mietitura va in cerca dei grani di frumento rimasti nelle stoppie. Acchiappa anche i topi. D'inverno fruga tra il concime, ma lo si vede in gran numero anche lungo le strade. In caso di pioggia e di freddo è costretto ad alimentarsi con grano di frumento e con questo alimenta anche i figli, poichè gli insetti si nascondono sotto terra. Se il tempo è asciutto si alimenta principalmente d'insetti e con questi crescono anche i suoi figli. A Mezöhegyes attualmente il numero delle cornacchie è diminuito in mancanza di corrispondenti luoghi di nidificazione. Solamente dopo molti anni di precise osservazioni è possibile stabilire se la cornacchia è uccello utile o dannoso. In ultima analisi a Mezöhegyes la cornacchia è piuttosto utile che dannosa.

LA VIE DU CORBEAU-FREUX
ET SON IMPORTANCE
ÉCONOMIQUE
DANS LE DOMAINE NATIONAL
DE MEZŐHEGYES
PAR ANDRÉ CSATH, INSTITU-
TEUR À KISPEREG.

LA demeure du corbeau-freux est dans les grandes forêts d'acacia de l'Alföld (bas-pays) hongrois. On peut compter sur le même arbre jusqu'à 10 à 15 nids et en certaines colonies, pas même les plus grandes, le nombre des nids de cet oiseau dépasse 800 à 1000. Mezöhegyes,

le plus grand domaine d'État de la Hongrie est un modèle d'exploitation et couvre 30.000 âcres cadastraux. Ce domaine est parcouru par des routes bordées d'acacias. La culture principale y est le froment et le maïs, mais aussi la betterave sucrière, cependant on y voit alterner de grands champs de chanvre, des pâturages, des prairies et des forêts. C'est là que se trouve la plus grande colonie de corbeaux-freux. Au printemps, le corbeaux-freux est toujours là derrière la charrue, pour chercher les lombrics et les vers, mais il enlève aussi des grains de blé des semailles printanières. C'est pourquoi, à Mezőhegyes, il faut faire garder les cultures. Après les semailles printanières, il hante les champs de betterave et détruit les charançons, dans les pâturages et dans les prairies il détruit assiduellement les sauterelles, les grillons et les cigales. C'est pourquoi les ravages causés par les charançons dans les betteraves sucrières sont peu considérables. Après la moisson, il cherche les grains de blé dans les chaumes,

mais il va aussi les prendre jusque dans les javelles. Il attrape aussi les souris. En hiver il affectionne les tas de fumier, mais on le voit aussi en grand nombre le long des chemins. Par les temps pluvieux et frais, il est forcé de se nourrir de grains de blé et d'en nourrir aussi ses petits, car les insectes se cachent sous le sol. Mais par les temps secs, c'est plutôt d'insectes qu'il se nourrit, il et sa famille. Actuellement le nombre des corbeaux-freux à Mezőhegyes est moindre qu'autrefois. La cause en est que les coupes bidécennales ne leurs ont pas procuré pour leurs nids des places appropriées. Leur diminution commençant de faire sentir son effet dans l'agriculture, la direction retourne au système des coupes tridécennales. Le corbeaux-freux est il utile ou nuisible? C'est ce que l'on ne pourra décider qu'après plusieurs années d'observations précises. En faite, à Mezőhegyes, le corbeaux-freux est plutôt utile que nuisible.

A MADÁRVÉDELEM NÉPSZERŰSÍTÉSE.

AZ ORNITHOLOGIA mint leíró természettudomány kikutatta a madár sajátosságait, életének titkait és mindezt nem azért tette, hogy csupán az emberi kíváncsiságot elégítse ki, hanem a hihetetlen leleményességgel és kitartással összehordott anyagot azért ismerteti meg az emberiséggel, hogy az a gyakorlati életben ezen tudományból a saját boldogulásának elősegítésére mindazt felhasználja, amiből reál előnyök támadnak.

A tudósok mellett tehát szükség van oly gyakorlati emberekre, akik a tudomány igazságait az életbe átültetik, más szóval népszerűsítik a tudományt.

Hazai viszonyainkat tekintve, ha meggondoljuk azt, hogy a rovarpusztító fecskék mindegyre feltűnőbb elmaradása folytán a rovarvilág elszaporodása mezőgazdasági terményeinket tönkre teheti s ha megfontoljuk, hogy eredményes gyümölcs-termesztés rovarevő madarak szorgos munkája nélkül alig lehetséges, minden gondunkat a télen-nyáron köztünk élő hazai rovarevő madarak védelmére, illetve elszaporítására kell fordítanunk.

Ma még azonban a madárvédelem csak egyesek kedvtelése, mintsem megfontolt, meggyőződésből fakadó egyetemes társadalmi munka.

Ezért szükséges, hogy úton-útfélen rámutassunk a madárra, mint közgazdasági tényezőre. A tudományos folyóiratok nem kerülnek széles rétegek közé, a »madarak és fák napja« pedig egyelőre elegendő eredményt felmutatni nem tud, mert a gyermek a madár fontosságát értékelni még nem képes.

A ma emberének figyelmét csak az köti le, amit lépten-nyomon szeme elé tárnak. A madárvédelem népszerűsítésénél is ezen tapasztalatból kell kiindulni. Ligetekben, sétányokban a legforgalmasabb helyeken díszes, izléses madáretetőket kell felállítani úgy, hogy azok senki figyelmét el ne kerülhessék.

Oly külföldi helyeken, ahol a madárvédelmi egyesület intenzív munkát végez, pl. Grácban mindenütt találkozunk az ember madáretetőivel. Székesfehérváron a turisták madárvédő csoportja a forgalmas ligetekben székely faházak mintájára készült, különféle alakú madáretetőt állított fel, az eredmény meglepő volt. A közönség azonnal felkarolta azokat s bőségesen hordta oda az ennivalót. A madáretető kezelői által kiaggatott fél diók, faggyúdarabok cinkelátogatóit csoportokban figyelte a közönség, a madarakat pedig a hó leesése után egyáltalában nem zavarta az emberek közelléte.

Vonzó s a madarak iránti szeretet fokozására alkalmas a madárház. Klagenfurt fűvészkertjében 3 m átmérőjű kb. 5 m magas nyolcszögletes kalitka áll, benne sok éneklő hazai madár, a kalitka körül sűrűn elhelyezett padok. Az ör előadása szerint ezen padok egész nap el vannak foglalva s minden látogató hoz magával madáreledelt.

Gondoskodni kell arról, hogy madárodu, ablaketető, kisebb kerti etető a város néhány kereskedője kirakatában állandóan közszemlére kitéve álljon, mert a közönség tájékozatlan abban, hogy ezeket hol szerezheti be.

Mily praktikus dolog volna, ha a mi nagy faiskoláink nagyobb rendelőknek a gyümölcsfacsemetékhez ráadásul madárodu nyujtanának át s különféle jótékony intézményünk pedig a fiatalság szokásos karácsonyi ajándékai közé a madárodu, mint legnemesebb játékszert besorozná.

Nagy megértéssel fogadja a közönség a madárvédelmi törekvéseket, mert szórakozást nyújt neki a madár etetése s mindenkiben felébreszti az irgalmasság nemes érzését. Csupán arra kell törekednünk, hogy ezen jó cselekedetek gyakorlásának lehetőségét biztosítsuk s megmutassuk, hogy azt miképp cselekedje helyesen.

SZTANKOVITS JÁNOS Székesfehérvár,
a M. O. Sz. alelnöke.

POPULARISATION
OF BIRD PROTECTION
JOHN SZTANKOVITS, ALDERMAN
SZÉKESFEHÉRVÁR

ORNITHOLOGY as a descriptive natural science has explored the characteristics of the bird and the secrets of its life not only to satisfy human curiosity, but it makes known to humanity the material thus with ingenuity and

perseverance collected, in order to utilize all that part of this science which may advantageously be applied to practical life. Consequently, in addition to the scientists the cooperation of laymen also is required for the purpose of transplanting the facts of science into practical life, or in other words to popularise the science.

Keeping in view local conditions, if we

consider that owing to the more and more conspicuous absence of the insectivorous swallow the increase of insects may ruin our agricultural produce, and that successful fruit farming is almost impossible without the diligent help of insectivorous birds, we will realise that we must do all in our power to further the protection and increase of insectivorous birds. At present, however, bird protection is more the hobby of a few than a well organised universal social work based on conviction. It is, therefore, necessary everywhere and on all occasions to draw attention to the bird as a political economic factor. Scientific publications do not reach all classes of people, and the "Birds and Arborday" cannot show sufficient results, as children are not able to realize the importance of birds. Today the attention of people is only attracted by such things which they meet at every step. This fact should be kept in view in popularising bird protection. In the most frequented spots of public parks and promenades neat and attractive bird feeding arrangements should be erected in conspicuous positions. In other countries where intensive activity is displayed by the Society of Bird Protection, for instance in Graz, one meets such bird sanctuaries everywhere. The Tourist Bird Protection Group has set up in Székesfehérvár in the well frequented parks bird feeders made in different shapes, after the design of Székler wooden houses, with amazing results. The public at once took up the idea and provides bird food in abundance. Crowds of people are always watching the birds picking up the nuts, tallow and all kinds of other food given to them by the caretakers of the feeding houses and when the ground is covered with snow the birds are no longer frightened away by the appearance of people. Bird-houses are very attractive and tend to increase the love of birds. In the

botanical garden in Klagenfurt there is an octagonal bird-house five metres high and three metres in diameter with many birds of Hungarian breed in it. The cage is surrounded by benches for the public and according to the keepers these benches are occupied all day and every visitor brings along some bird food. Care should be taken that small nesting boxes, window- and small garden feeders are continually exhibited in show windows, as otherwise the public will not know where to obtain such articles. How practical it would be if our tree nurseries would send to their customers with each larger order a nesting-box and if our charity institutions would add nesting-boxes to the toys distributed among children and youths at Christmas. The public shows great understanding for the endeavours of bird protection societies as the feeding of birds, in addition to being a distraction, awakens in almost everybody the noble feeling of charity. All we have to do is to secure the possibility of exercising such charity and to show how it should be carried out.

DIE POPULARISIERUNG
DES VOGELSCHUTZES
VON STADTRAT
JOHANN SZTANKOVITS
SZÉKESFEHÉRVÁR

DIE Ornithologie beschenkte uns mit einer Fülle von Beobachtungen aus dem Leben der Vögel, aus welcher man fürs praktische Leben viel Nützliches entnehmen kann. Wenn wir bedenken, dass unsere Insektenfresser immer weniger werden, wenden wir gewiss unsere ganze Aufmerksamkeit dem Schutze dieser nützlichen Vögel zu. Der Vogelschutz ist aber heute erst eine Liebhaberei einzelner, darum ist es nötig, immer wieder auf die volkswirtschaftliche Bedeutung der Vögel hinzuweisen.

Die wissenschaftlichen Zeitschriften gelangen nicht in die breiteren Schichten der Gesellschaft und der »Vogel- und Baumtag« kann vorläufig keine genügenden Resultate aufweisen, weil die Kinder die Bedeutung des Vogels noch nicht richtig beurteilen können. Die Generation von heute beachtet nur das, was ihr auf Schritt und Tritt vor Augen geführt wird. Diese Erfahrung mache sich auch der Vogelschutz zunutze. In öffentlichen Anlagen stelle man an den gangbarsten Stellen Futterhäuser, wie z. B. in Graz, auf. In Székesfehérvár erzielten wir mit solchen, nach Art der Székler Holzhäuser gebauten, Futterhäusern grosse Erfolge. Auch ein Vogelhaus mit Singvögeln bevölkert, wie in Klagenfurt, hebt das Interesse für die Vogelwelt beim Publikum. Man Sorge auch dafür, dass in den Auslagen einiger Geschäfte in den Städten stets einige Nisthöhlen, Futterhäuschen usw. ausgestellt werden, denn das Publikum weiss oft nicht, wo diese Sachen zu kaufen sind. Es wäre wünschenswert, wenn unsere grossen Baumschulen den grösseren Bestellungen Nisthöhlen begeben würden und Wohltätigkeitsvereine bei der Weihnachtsbescherung der Jugend auch den Nistkasten, als edelstes Spielzeug, nicht vergessen wollten.

LA POPOLARIZZAZIONE DELLA
PROTEZIONE DEGLI UCCELLI
GIOVANNI SZTANKOVITS,
CONSIGLIERE MUNICIPALE
SZÉKESFEHÉRVÁR

L'ORNITOLOGIA, come scienza descrittiva, ha esaminato e definito le proprietà degli uccelli, i segreti della vita di essi non per curiosità, ma bensì perchè nella vita pratica l'umanità ne possa usufruire a proprio vantaggio. Accanto agli scienziati quindi necessitano gli uomini pratici

che trapiantino nella vita le verità della scienza ossia la popolarizzino. Considerando che in seguito alla sempre maggiore assenza delle rondinelle il moltiplicarsi degli insetti potrebbe rovinare i nostri prodotti agricoli e considerando che appena è possibile un'efficace produzione di frutta senza l'opera diligente degli uccelli che si nutrono di insetti è chiaro che si deve curare la protezione ed il moltiplicarsi degli uccelli. Oggi la protezione degli uccelli è più un passatempo di singoli che un'opera sociale fatta per convinzione. E' necessario quindi richiamare continuamente l'attenzione sugli uccelli come fattori dell'economia nazionale. I periodici scientifici non sono diffusi tra le masse, le »giornate degli uccelli e degli alberi« non hanno dato ancora dei risultati tangibili mentre i bambini non sono in grado di apprezzare l'importanza dell'uccello. La protezione degli uccelli dev'essere quindi popolarizzata e questa popolarizzazione deve partire da queste esperienze. Nei giardini, nei parchi, nei punti più movimentati devono essere collocate delle mangiatoie in vista al pubblico. All'estero, dove le associazioni per la protezione degli uccelli svolgono un'attività intensa, come ad esempio a Graz, dovunque si vedono delle mangiatoie per gli uccelli. A Székesfehérvár è stato fatta la stessa cosa con risultati sorprendenti. Per aumentare l'affetto verso gli uccelli molto adatte sono le case per gli uccelli. Nel parco di Klagenfurt esiste una gabbia ottagonale del diametro di 3 metri ed alta circa 5 metri. Entro si trovano molti uccelli cantatori ed intorno alla gabbia numerosi banchi. Questi sono occupati tutto il giorno dal pubblico che porta seco anche gli alimenti per gli uccelli.

Sarebbe pratico se i nostri grandi vivai di piante offerissero ai clienti un nido-caverna per uccelli e se le nostre varie istituzioni di beneficenza impiegassero

nidi tra i doni di natale da darsi alla gioventù. Il pubblico accoglie volentieri tutte le iniziative tendenti alla protezione degli uccelli, perchè la nutrizione degli uccelli gli offre un passatempo e desta nell'animo il sentimento della misericordia.

LA VULGARISATION DE LA PROTECTION DES OISEAUX
PAR M. JEAN SZTANKOVITS,
CONSEILLER MUNICIPAL,
SZÉKESFEHÉRVÁR

Si l'ornithologie a étudié le secret de la vie des oiseaux, ce n'est pas par une vaine curiosité: à force d'ingéniosité et de persévérance, elle a rassemblé une multitude d'observations afin que l'homme puisse les utiliser pour son propre profit. C'est pourquoi à côté des savants il faut des gens qui transplantent dans la vie les vérités de la science, en un mot, qui popularisent la science,

Considérant combien dans notre pays, où les hirondelles se font de plus en plus rares, l'armée grandissante des insectes cause de ravages dans l'agriculture et étant donné que sans l'aide des oiseaux on ne saurait espérer récolter des fruits en abondance, nous devons consacrer tous nos soins à la protection des oiseaux utiles et faciliter leur reproduction. Aujourd'hui encore, la protection des oiseaux est plutôt la passion de quelques particuliers que l'oeuvre commune, systématique et consciente de la société toute entière.

Et c'est pourquoi il faut insister continuellement sur l'importance de l'oiseau comme facteur économique. Les revues scientifiques ne sont pas très répandues dans les différentes couches de la population et la »journée des oiseaux et des arbres« ne peut accuser jusqu'ici des résultats satisfaisants, car les enfants ne

sont pas capables d'apprécier l'importance des oiseaux. L'attention des hommes d'aujourd'hui n'est retenue que par ce qu'ils voient à chaque pas. C'est de ce point de vue qu'il faut partir pour populariser la protection des oiseaux. Dans les parcs publics, dans les promenades, aux endroits les plus fréquentés il faut installer des refuges et des mangeoires pour oiseaux. De telle sorte qu'ils n'échappent à l'attention de personne.

À l'étranger, là où l'association protectrice des oiseaux déploie une grande activité, à Graz par exemple, on rencontre à chaque pas des refuges et mangeoires de ce genre. À Székesfehérvár, le groupe des amis de l'oiseau a fait placé dans les parcs les plus fréquentés des mangeoires et refuges de diverse forme sur le modèle des chalets sicules et le résultat a été surprenant. Tout de suite, le public a été conquis et a porté à manger aux oiseaux. Après les neiges, la présence de l'homme n'effarouchait plus les oiseaux. Dans les jardins botaniques de Klagenfurt se trouve une cage octogonale d'environ 3 mètres de diamètre sur 5 mètres de haut, contenant toutes sortes d'oiseaux chanteurs du pays. Cette cage est entourée de bancs qui sont occupés tout le jour, et tout le monde apporte à manger aux oiseaux.

Il faut veiller à ce qu'il y ait toujours à l'étalage de quelques marchands: des nichoirs, mangeoires pour fenêtre et pour jardin, etc. afin que le public sache où s'en procurer. Il serait aussi pratique d'offrir gracieusement à tout acheteur de sauvageons un nichoir et de faire figurer aussi les nichoirs parmi les étrennes aux enfants.

Le public se montre toujours disposé à protéger les oiseaux. Cela lui procure une distraction et éveille en lui le noble sentiment de la pitié. Nous n'avons qu'à lui fournir l'occasion d'exercer sa bienfaisance en faveur des oiseaux.

HIREK

Nagybányai vitéz Horthy Miklós Kormányzó úr Őfőméltósága és József kir. herceg Őfensége a »Mosz« fővédnökségét legkegyesebben elfogadni méltóztattak.

* * *

A »Mosz« női bizottságában kegyesen elfogadták: a védnökséget nagybányai Horthy Miklósné Őfőméltósága, a díszelnökséget Bethlen Istvánné grófné Őexcellenciája, az elnökséget Klebelsberg Kunoné grófné Őexcellenciája és Mayer Jánosné Őexcellenciája.

* * *

Dr. Nagy Jenő a »Kócsag« társszerkesztői tisztségéről nagy elfoglaltsága miatt sajnálattal lemondott, de mint főmunkatárs lapunkkal továbbra is szoros kötelekben marad.

* * *

Örömmel jelentjük, hogy dr. Madarász Gyula, a hazai régi ornithologus-gárda oszlopos tagja, »Magyarország Madarai« című nagy munka kitűnő szerzője, jeles madárfestőnk, kinek nemcsak címlapunk pompás kócsag-képét, hanem mostani számunk gyönyörű aquarelljét a kis légykapóról is köszönhetjük, belépett szerkesztőségünkbe főmunkatársnak.

* * *

Ugyancsak örömmel tudatjuk, hogy dr. Greschik Jenő, a Magyar Nemzeti Múzeum kiváló ornithologusa, átvette a »Kócsag« társszerkesztését. Új társszerkesztőnk szakkörökben jól ismert neve biztos garancia »Kócsag«-unk tudományos színvonalának emelkedésére.

* * *

Folyó évi február 27-én meghalt Neufchâtelben, Dep. Pas-de-Calais, 84 éves korában Danford Károly György, angol ornithologus. Hazánkban arról ismeretes, hogy 1875-ben Harvie-Brown-nal az »Ibis«-ben cikket közölt Erdély madarairól. Ő fordította angolra néhai Rudolf trónörökös ornithologiai munkáját, mely 1889-ben Londonban: Notes on Sport and Ornithology címen jelent meg.

* * *

A csehszlovák ornithologusok az év folyamán egyesületet alapítottak. Elnökük Janda tanár, székhelyük Prága. Folyóiratuk azonban egyelőre nincsen. Romániában pedig Braila közelében a Kígyószigeten madárvártát létesítenek. A »MOSZ«

büszkén jelentheti, hogy úgy a cseh, mint a román törekvéseket megelőzte. Őt nyelven megjelenő »Kócsag«-unk jövőre második évfolyamába lép. A tihanyi madárvárta a közeljövöbeni felállítása pedig gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter Öexcellenciájának hatalmas pártfogása következtében leszögezett tény.

* * *

Minden hónap első szerdáján igen látogatott üléseket tart a »MOSZ«, amelyeken a szakornithologusok és madárkedvelők egyaránt szívesen vesznek részt. Itt közlik tagtársaink érdekesebbnél-érdekesebb megfigyeléseiket, amelyek gyakran új oldalról világítják meg madarainkat. A közlések nyomán támadt eszmecserék újabb kérdéseket vetnek föl, amelyek újabb megfigyelésekre buzdítják tagtársainkat.

* * *

Dr. Greschik Jenő kéri a »MOSZ« igen tisztelt vadásztagjait, szíveskedjenek alkalomadtán, a tél folyamán a nádasokban elejtett 1–2 barkós cinegét, dobozban, »Minta érték nélkül« felírással, tudományos célra a Magyar Nemzeti Múzeum Állattára, Budapest 80, címére beküldeni. Egyéb madarakat is szívesen és köszönettel fogadunk.

* * *

A »Kócsag« jelen számából, mely az első évfolyam utolsó száma, nyomdatechnikai okokból kimaradt az 1–3. szám tartalomjegyzéke. A jövő számban pótoljuk.

